

CARTULARI de la Catalunya Comtal

PORTAVEU DE
L'INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

CASTELL DE
CASTELLDEFELS
SÍMBOL PROTECTOR DE LA CIUTAT

**AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX
ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS
DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER**

**RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN
EL CARTULARI DE L'INSTITUT**

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

- Associació Espai Catalunya Topalekua- Sant Sebastià - Donostia.
- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz-Vitoria.
- Cercle Català de Madrid - Madrid.
- Casa Catalana de Saragossa - Saragossa.
- Casa de Catalunya de Sevilla - Sevilla.
- Casal Català de Tenerife - Adeje (Tenerife).
- Fundació Carles Salvador - Benassal - Castelló

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA:

- Centre Català de Munic.- München.
- Associació Catalana d'Hamburg "El Pont Blau".

ARGENTINA:

- Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat"- Buenos Aires.
- Casal Català de Bahía Blanca - Bahía Blanca.
- Casal de Catalunya de Buenos Aires - Buenos Aires.
- Les Quatre Barres Castelar - Castelar - Buenos Aires.
- Centre Català de Mendoza - Mendoza.
- Centre Català de Rosario - Rosario.
- Centre Català de Venado Tuerto - Venado Tuerto, Santa Fe.
- Casal Català de Mar del Plata.
- Casal de Catalunya de Santa Fe.
- Casal Català de Córdoba - Córdoba.
- Casal dels Països Catalans de la Plata - La Plata.
- Casal de Catalunya de Paraná - Paraná , Entre Ríos.
- Centre Català de Capitán Sarmiento - Capitán Sarmiento.

AUSTRIA:

- Casal Català de Viena - Viena.

BELGICA:

- Casal Català de Brussel·les - Etteerbeek - Tevueren.
- Casa de la República. M.H.P. en Carles Puigdemont i Casamajor - Waterloo.

COLÒMBIA:

- Comunitat Catalana de Colòmbia - Santa Fe de Bogotà, DC.

BRASIL:

- Associação Cultural Catalonia - São Paulo-SP.

CANADÀ:

- Casal Català de Vancouver - Burnaby, BC
- Casal dels Països Catalans de Toronto - Toronto, ON

COSTA RICA:

- Casal Català de Costa Rica - San José.

CUBA:

- Societat de Beneficència de Naturals i Descendents de Catalunya - La Habana.

EL SALVADOR:

- Casal Català d'El Salvador - El Salvador.

EQUADOR:

- Casal Català de Quito - Quito
- Casal Català de Guayaquil
- Casal Català "Jorge Butinà" - Cuenca.

FRANÇA:

- Cercle Català de Marsella - Marseille.
- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.
- Casal de Catalunya de París - París.
- Centre Cultural Català de Perpinyà - Casal Jaume I - Perpinyà.
- Casal Català de Grenoble - Grenoble.
- Centre Català d'Occitània - Samazan.
- Casal Català de Nantes "Tirant lo Blanc" - Nantes.

ITÀLIA:

- Associació Catalans a Roma - Roma.

JAPÓ:

- Centre Català de Kansai - Osaka.
- Casal Català Tokyo - Tòquio

LUXEMBURG:

- Centre Català de Luxemburg - Luxemburg.

MÈXIC:

- Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
- Casal Català de la Península del Yucatán - Mèrida, YU.

PARAGUAI:

- Centre Català d'Asunción - Asunción.

SUÈCIA:

- Les Quatre Barres d'Estocolm - Stockhom.

SUÏSSA:

- Centre Català de Lausana - Lausanne.
- Casal Català de Zurich - Zurich.
- Centre Català de Basilea - Birsfelden.

URUGUAI:

- Casal Català de Montevideo - Montevideo.

VENEÇUELA:

- Centre Català de Caracas - Caracas.

XILE:

- Centre Català de Santiago de Xile - Santiago de Xile.

CARTULARI

ANY XXXV - SEMESTRAL
NÚMERO 46 (segona època)

Edita: Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya

INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS
MEDIEVALS DE CATALUNYA

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Manel Esteban
Consell de Redacció

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

EDITORIAL

Ara sí que sembla, per fi, que la pandèmia va quedant enrere. Almenys ens dona un respir, que ja era hora, després de tant de temps amb restriccions i incerteses.

Però com que pel que sembla no pot ser tot bo, va començar fa poc una guerra que mai hauria d'haver començat, (els milers de morts i desplaçats en donen fe) però els interessos, com sempre, de tots els països involucrats, Europa, USA, Rússia i Ucraïna poden més que les vides humanes.

La veritat és que estem vivint un temps força complicat: pandèmia, guerra, canvi climàtic, l'economia per terra, injustícies per tot arreu, déu-n'hi-do. I els ciutadans de peu aguantant tot el xàfec que ens cau a sobre, com sempre també.

Tot plegat sembla una mica desolador, però és que costa veure el final de tanta bogeria, incompetència i corrupció sense mida.

Malgrat aquesta petita reflexió, i com hem de continuar amb el nostre dia a dia, el millor que podem fer és intentar, a pesar de tot el que ens envolta, ser positius i tirar endavant.

Per tant, us convidem a tornar a participar en els nostres actes que afortunadament han començat a desenvolupar-se amb tota normalitat, com es veu reflectit en els articles sobre les visites als castells de Castelldefels i Montesquiu, a les Bodegues Torre del Veguer i al Museu del Coure i l'esperada sortida a la Catalunya Nord. D'aquesta última, per falta d'espai i temps, no ha estat possible que sortís el reportatge en aquest número. Sortirà editat en el proper número 47.

Esperem que trobeu interessant aquest Cartulari amb tot el seu contingut que com sempre tot l'equip d'editors i redactors intentem fer-lo amb molta dedicació.

Lluïsa Goberna

Redactors i

Col·laboradors:

Carles Aparicio
Bartomeu Bioque
Ramon Canyelles
Armand Esteso
Toni Font
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Glòria Jara
Jaume Martell
Eliseu Massana
Robert Porta
Nati Regàs
Manel Tosca

Maquetació i Disseny

Lluïsa Goberna

Corrector:

Joan Anton Font

Webmaster:

David Ballesteros

Redacció i

Administració:

Casanova, 43,
Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA
Tel. 667 760 309

E-mail:

institut@cartulari.cat
estament@cartulari.cat
www.cartulari.cat

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

Copyluz

Dipòsit Legal:

B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

SUMARI

Portada. Vitralls del Castell de Castelldefels	1
Casals Catalans. D'arreu del món.....	2
Editorial. Redacció i administració.....	3
Ressenya d'activitats	5
Dinar Nadalenc. Presentació Cartulari 45.....	6
Racones de Girona	46
Castell de Montesquiu	52

Foto contraportada:

Detall del Liber feudorum maior on es representa al rei Alfons II d'Aragó el Cast, junt amb Ramon de Caldes, jurista i degà de la Catedral de Barcelona (1162-1199) que per encàrrec del rei ordenà el dipòsit documental dels comtes de Barcelona. Documentació destinada a la compilació del Cartulari reial. Segle XIII. Arxiu de la Corona d'Aragó.

Inicis de l'escriptura en català.....8

Segons Joan Anton Rabella Ribas, cap de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, el català, com totes les llengües romàniques, està formada, segurament, cap al final del segle VII començament...

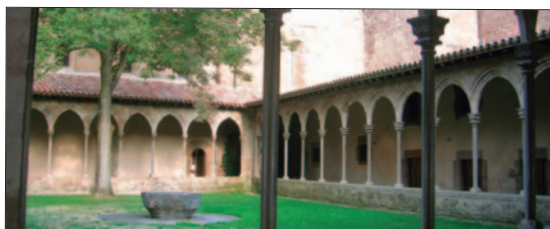
Guifré I el Pelós i Guinedilda de Cerdanya.....12

Guifré el Pelós va ser comte de Barcelona, Girona, Urgell, Cerdanya i Conflent, com també va ser el darrer comte nomenat pels reis francs. Guifré era el fill de Sunifred d'Urgell.

L'Abadessa Emma de Barcelona.....16

Emma de Barcelona, es creu que va néixer al voltant de l'any 880. Va ser abadessa als 17 anys del monestir de Sant Joan de Ter, actualment conegut com a Sant Joan de les Abadesses. Era filla de Guifré el Pilós,...

Història de Barcelona pels camins de l'aigua.....20

Darrerries del segle XIX, el dels invents, ara ja es preveu el canvi de segle, passarem del Romanticisme al Modernisme suaument i sense ruptura sensible. Canvis del segle XX són Canvis de Conques de rius i afegirem...

Castell de Castelldefels,

Símbol protector de la ciutat32

El nom del Castell de Castelldefels o Castell de Fels, no està prou confirmat. Hi ha diferents hipòtesis; el nom surt esmentat en el Cartulari de Sant Cugat l'any 967 com a "Castrum Felix"...

Catalunya i Hongria agermanades a l'Edat Mitjana42

La distància, tant geogràfica com cultural de les dues nacions, va ser aleshores i és ara notòria. Ja a mitjans del segle X, una ràtzia hongaresa del centre d'Europa va...

Pedro Burruezo

i la música de l'època medieval64

Pedro Burruezo, establert a Sant Feliu de Guíxols (Girona) des de fa anys, la seva carrera artística flueix influenciada, en gran mesura, pel món medieval, encara que Burruezo sempre assegura que és un trobador del seu temps.

RESSENYA D'ACTIVITATS

18 de desembre de 2021

Es va celebrar el **Dinar Nadalenc** i presentació del **CARTULARI** número 45. L'esdeveniment va tenir lloc al **Restaurant Via Granados** de Barcelona.

19 de febrer de 2022

Sortida cultural guiada al **Castell de Castelldefels** i a les **Bodegues Torre del Veguer** (Sant Pere de Ribes). Dinar al **Restaurant Bocalino** de Sitges.

29 d'abril de 2022

Sortida cultural al **Castell de Montesquiu** i al **Museu del Coure** (Les Masies de Voltregà). Dinar al **Restaurant Ca l'Ermità** de Manlleu

4, 5 i 6 de juny de 2022

Sortida cultural a la **Catalunya Nord**. Hospedatge a l'**Hotel del Prado**, a Puigcerdà.

El reportatge d'aquesta descoberta sortirà reflectit en el proper Cartulari 47, ja que per falta de temps no ha estat possible editar-la en aquest número.

Ja fa sis mesos que el nostre estimat i recordat **JORDI SOTORRA I MONTBLANC** ens va deixar.

Però, encara que el temps passi, el continuem recordant alhora amb tristesa per no tenir-lo al nostre costat i alhora joiosos d'haver-lo conegut.

Ens va deixar el 3 de desembre de 2021 quan l'anterior Cartulari estava a impremta i per aquesta raó el recordem ara en aquestes pàgines.

Quan un amic proper se'n va ens deixa sempre un buit que costa d'omplir i en aquesta ocasió aquest buit es fa més palpable, ja que en Jordi era una persona molt entregada a l'Institut i al Cartulari i la seva col·laboració ens era molt valuosa.

Com a amic i gran persona que era, la seva absència encara és fa més evident. I referint-nos a ell dir que era gran amic dels amics no és una frase feta, era la realitat, i els seus nombrosos amics en donem fe.

Va ser membre de la Junta rectora de l'Institut, membre del Consell de Redacció, autor de nombrosos articles d'investigació, ja que li agradava anar a les arrels, degut al seu tarannà perfeccionista de fer les coses acuradament i amb rigor. Fou cavaller de l'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya i també dels Homes de Paratge.

Eres una persona amb forta personalitat i alhora sensible i amb un fet remarcable: estimaves molt la teva Catalunya.

Costa molt d'omplir aquest espai amb la pèrdua d'un amic estimat, però en el fons, benvolgut Jordi, no et perdem del tot, el teu record i els esdeveniments viscuts amb tu sempre estaran amb nosaltres.

T'estimem, a reveure...

En aquesta ocasió, sí que hem pogut celebrar el Dinar Nadalenc, ja que l'anterior no es va poder fer a causa de les fortes restriccions degudes a la Covid.

Tots teníem ganes de socialitzar una mica més del que ens havia deixat la pandèmia i vam ser un grup prou nombrós.

L'esdeveniment va tenir lloc al Restaurant Via Grados de Barcelona. En un acollidor saló privat, amb bon ambient i amb un menjar i servei força bons, vam gaudir d'uns moments de germanor.

El moment més emocionant i trist alhora va ser el recordatori que es va fer dels dos estimats amics que ens han deixat, na Joana Tarín i en Jordi Sotorra, quan es van dir unes sentides paraules d'afecte i estimació envers ells per acabar amb un fort aplaudiment per part de tots els amics presents en el dinar.

Però havíem de seguir endavant amb l'acte i com és

DINAR NADALENC I DE GERMANOR

PRESENTACIÓ CARTULARI 45

18 de desembre de 2021

Per Lluïsa Goberna

costum es van repartir els nous Cartularis entre els assistents i seguidament vam reprendre el sorteig de regals, que durant tot aquest temps no s'havia pogut fer. El trobàvem a faltar, ja que dona un toc festiu a les nostres celebracions, conduït com sempre pel nostre amic Àngel Gordon. Van ser nombrosos els regals per al sorteig, al qual van contribuir els assistents al dinar. I no podia faltar la típica panera de Nadal amb productes catalans aportada per l'Institut

A les postres es va fer un brindis per tal de felicitar-nos entre tots les festes nadalencques.

També vam tenir el nostre moment de poesia en el qual la nostra amiga i poetessa Raquel Serra ens va obsequiar amb un bonic poema de Nadal.

I el nostre amic Manel Esteban ens va començar a donar una primera informació sobre les properes visites que estava preparant.

Va ser un dinar en què tots vam gaudir de la companyia dels amics amb bona camaraderia i que tant enyoràvem, després de tot el temps d'enclaustrament. Van ser uns moments d'aire fresc que es van agrair. ©

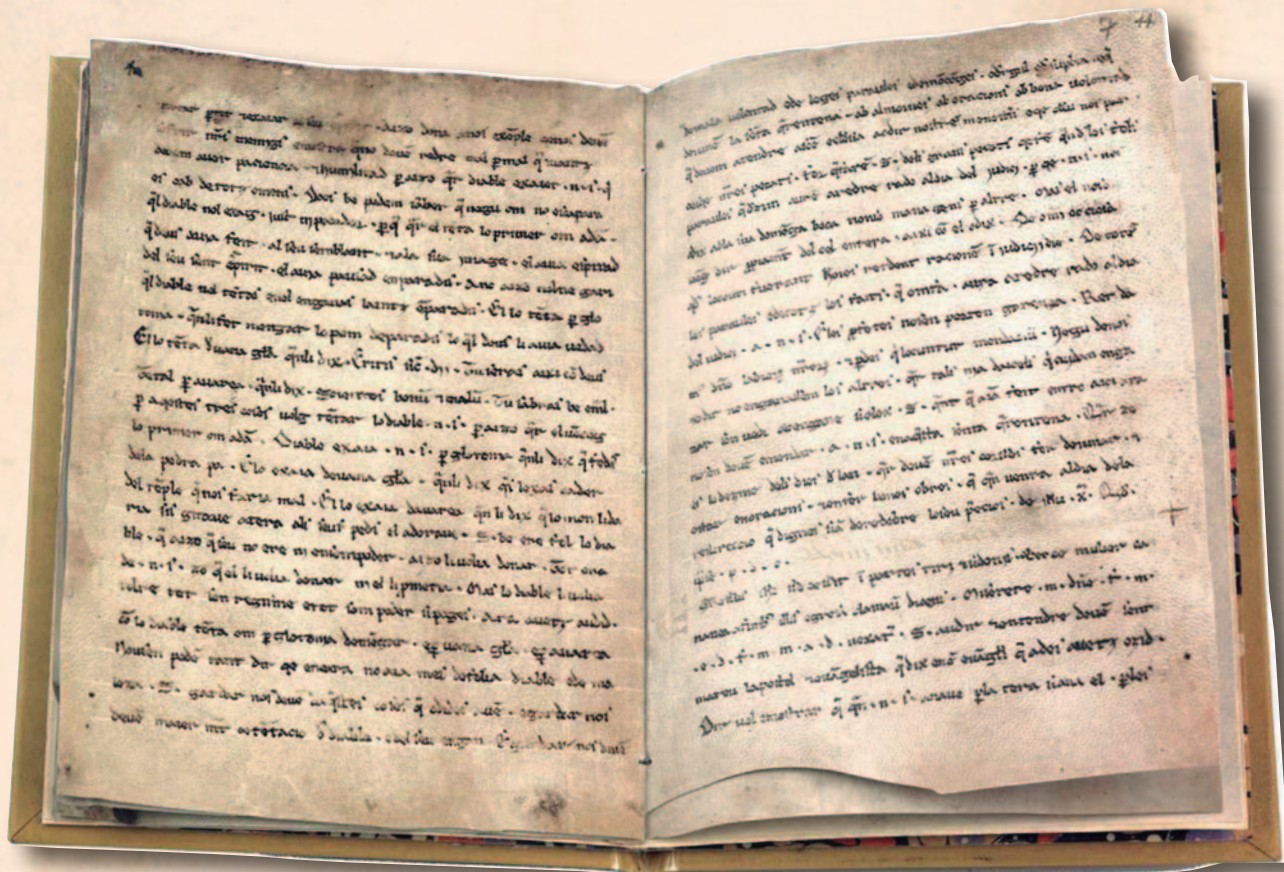
INICIS DE L'ESCRIPTURA EN

ATALÀ

Per Carles Aparicio
Comanador de la Domus
Templi Barcinonensis

Homilies d'Organyà

egons Joan Anton Rabella Ribas, cap de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, el català, com totes les llengües romàniques, està formada, segurament, cap al final del segle VII començament del segle VIII. Però no és fins ben bé el segle IX i el segle XII que, de mica en mica, va aparèixer a la documentació. A partir del segle XI, ja trobem que la llengua romànica hi comença a aparèixer d'una forma clara fins

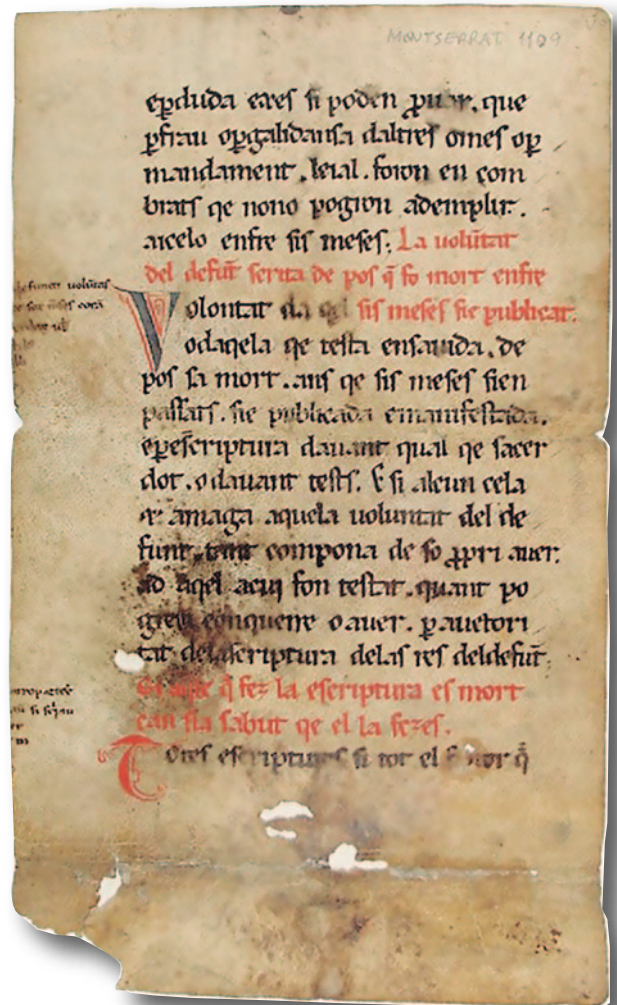
als primers documents on el català ja és majoritari. Els primers textos escrits en català sorgeixen al Pirineu però no per una menor romanització d'aquests territoris, ni per un menor nivell cultural sinó, precisament tot el contrari, per un nivell cultural superior.

Contràriament al que falsament es va repetint des de 1905, les Homilies d'Organyà de l'Alt Urgell, que són un fragment de sermonari destinat a la predicació de l'Evangeli, descobert a la rectoria d'Organyà el 1904, no són els textos més antics escrits en català. Hi ha uns vuit o nou textos coneguts escrits en català que són més antics, tot i que a l'escola malauradament se segueix explicant que els vestigis escrits més antics de la nostra llengua són les Homilies, datades aproximadament entre 1204 i 1220. Però tampoc ho es un text legal, la traducció al català, en 1109, del Liber Iudiciorum visigòtic, com també s'havia plantejat, i que es conserva a la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat.

El text més vell que avui es coneix és un jurament feudal de fidelitat que fa Radulf Oriol, castlà de Areny i de Orrit, a Ramon IV de Pallars Jussà, escrit en un petit pergami, entre el 1028 i el 1047, en un lloc indeterminat entre Orrit (Pallars Jussà) i Areny de Noguera (Ribagorça), dos pobles separats per uns dos quilòmetres.

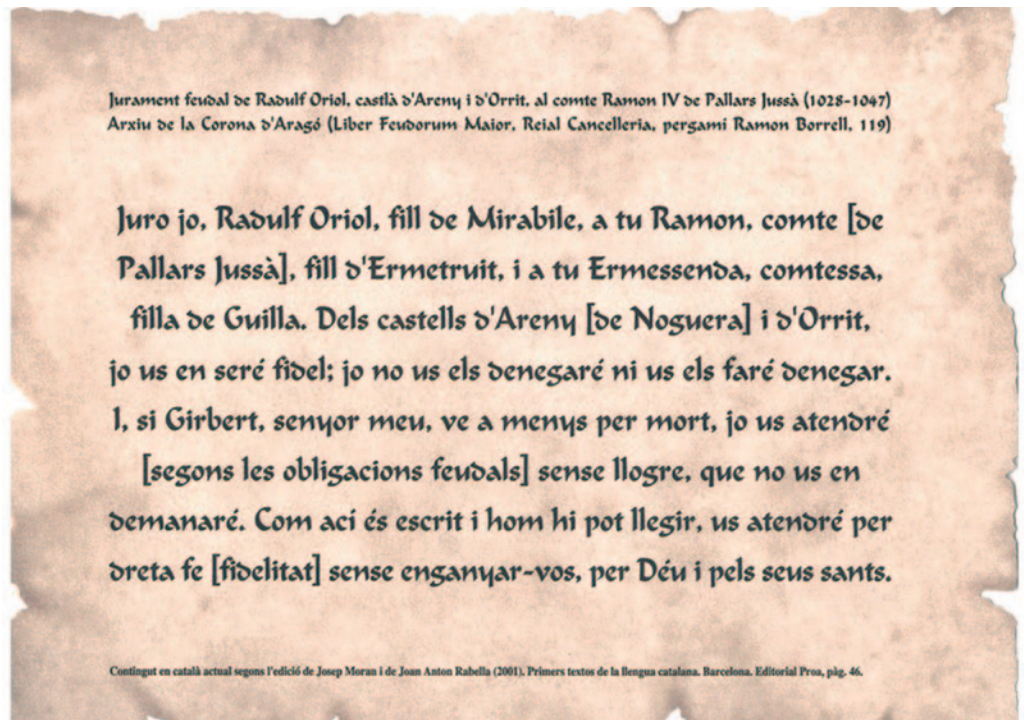
«Iuro ego, Radolf Oriol, filium Mirabile, a(d) te, Ragimundo, chomite, filium Ermetructe, et a te Ermessende, chomitissa, filiam Gilga, de ipssos chastellos de Aringo et de Oriti; go fideles vos ende seré; go no llos vos devetaré, ni devetaré no llos vos faré. Et si de Giriperto, meum seniore menus [e]venerit per morte, go a vós ende atenderé sine lóchoro che non vos ende de demanaré. Quamu aci est est scriptu et omo ligere hic pote, sí vos atel[n]ré(escrit: 'atere') et sí vos atenderé per directa fidem sine vestro (vostro?) enchanno. Per Deum et sanctis suis.»

«Iuro ego, Radolf Oriol, filium Mirabile, a te, Ragimundo, chomite, filium Ermetructe, et a te Ermessende, chomitissa, filiam Gilga, de ipssos chastellos de Aringo et de Oriti; go fideles vos ende seré; go no llos vos devetaré, ni devetaré no llos vos faré. Et si de Giriperto, meum seniore menus [e]venerit per morte, go a vós ende atenderé sine lóchoro che non vos ende de demanaré. Quamu aci est est scriptu et omo ligere hic pote, sí vos atel[n]ré(escrit: 'atere') et sí vos atenderé per directa fidem sine vestro (vostro?) enchanno. Per Deum et sanctis suis.»

Versió catalana del Liber Iudiciorum visigòtic

Jurament feudal de fidelitat de Radulf Oriol

Jurament feudal de Radulf Oriol, castlà d'Areny i d'Orrit, al comte Ramon IV de Pallars Jussà (1028-1047)
Arxiu de la Corona d'Aragó (Liber Feudorum Maior, Reial Cancelleria, pergami Ramon Borrell, 119)

Juro jo, Radulf Oriol, fill de Mirabile, a tu Ramon, comte [de Pallars Jussà], fill d'Ermetruit, i a tu Ermessenda, comtessa, filla de Guilla. Dels castells d'Areny [de Noguera] i d'Orrit, jo us en seré fidel; jo no us els denegaré ni us els faré denegar. I, si Girbert, senyor meu, ve a menys per mort, jo us atenderé [segons les obligacions feudals] sense llogre, que no us en demanaré. Com aci és escrit i hom hi pot llegir, us atenderé per directa fe [fidelitat] sense enganyar-vos, per Déu i pels seus sants.

Contingut en català actual segons l'edició de Josep Moran i de Joan Anton Rabella (2001). Primers textos de la llengua catalana. Barcelona, Editorial Proa, pàg. 46.

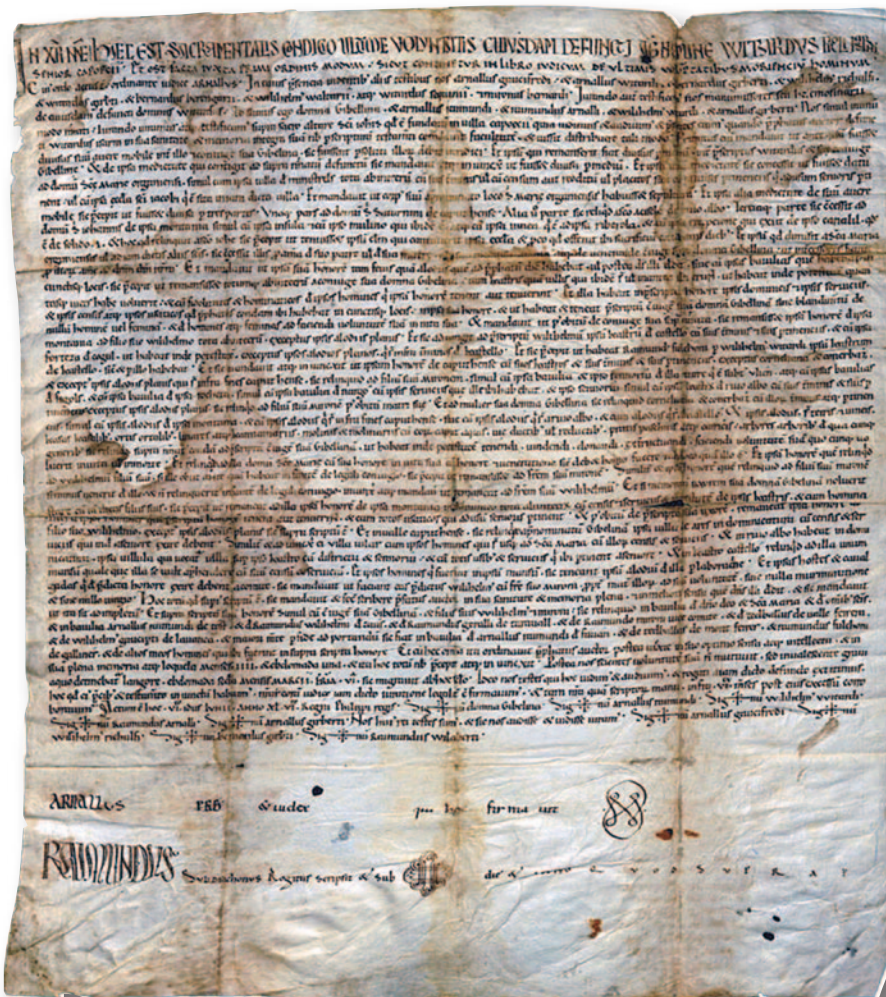
Scriptorium medieval

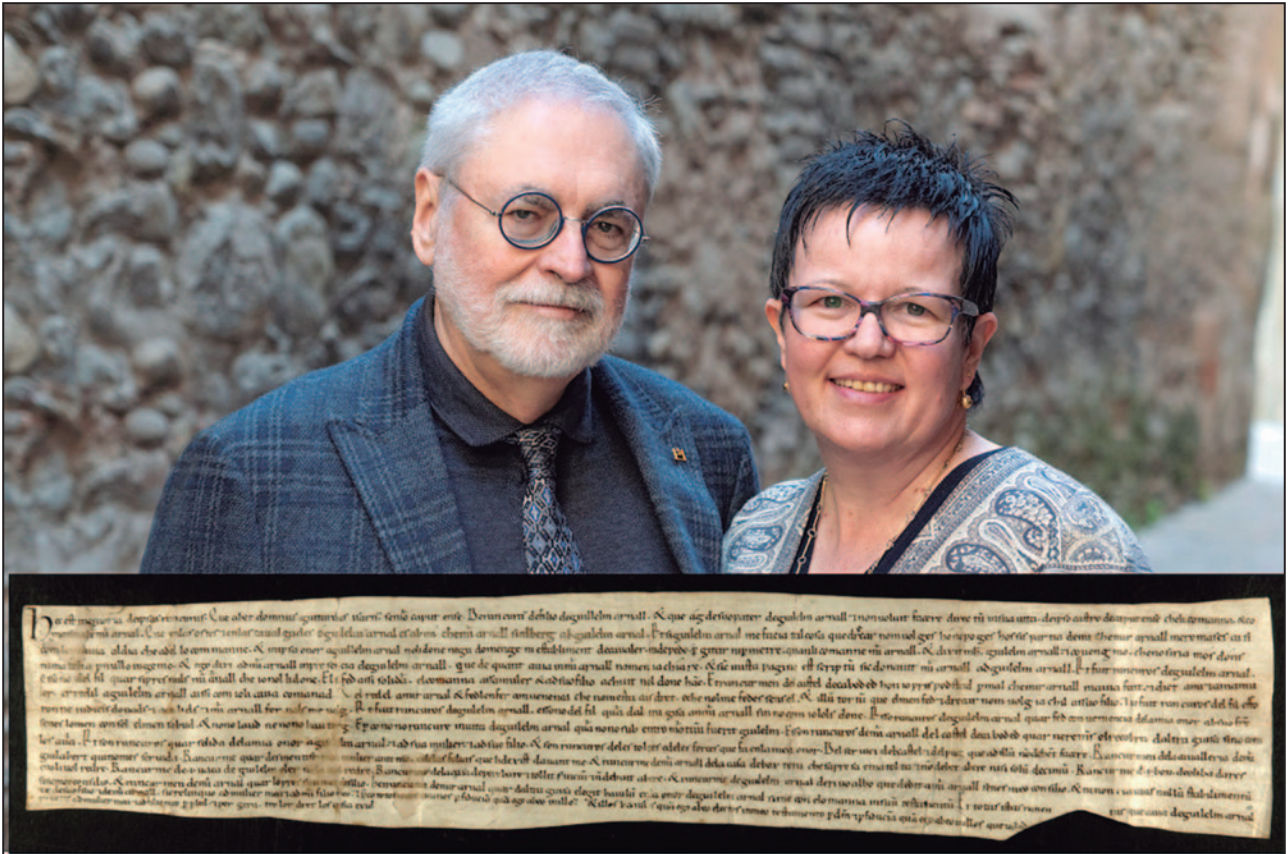
Després també podríem citar un document, datat el 1034 i procedent d'Organyà, en què apareix el nom de set arbres fruiters, i el jurament de pau i treva del comte Pere Ramon de Pallars al bisbe d'Urgell, entre 1093 i 1100, entre d'altres.

Però el text antic més llarg escrit en català data del 1105, segons el catedràtic de Paleografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) Jesús Alturo Perucho i la doctoranda Tània Alaix i Gimbert, i el va escriure el sotsdiaca Ramon, clergue de Cabó, al costat d'Organyà, en un text titulat "Memorial de greuges de Guitard Isarn, senyor de Caboet".

Es tracta d'un recull de les infraccions, faltes i ofenses que el vassall Guillem Arnall havia comès contra el mateix Isarn, la seva dona i els seus drets. Aquest text està escrit en un pergami de 10 centímetres d'alçada i 52 de llargada, i actualment es conserva a la Biblioteca de Catalunya.

"Memorial de greuges de Guitard Isarn", escrit pel sotsdiaca Ramon de Cabó (1105)

El catedràtic de Paleografia Jesús Alturo Perucho i la doctoranda Tània Alaix i Gimbert, amb un fragment del text del “Memorial de greuges de Guitard Isarn, senyor de Caboet”

El text va ser trobat per Joaquim Miret i Sans el 1905 a l'antiga col·legiata d'Organyà (Urgell), amb uns altres 500 pergamins, entre els quals hi ha les “Homilies”, que durant molt temps van ser considerades més antigues.

Però quin català s'escriu a principis del segle XII a les muntanyes de l'Urgell?

Aquesta és una transcripció parcial del document dipositat des d'aleshores a la Biblioteca de Catalunya, intercalada amb anotacions sobre el seu significat, «(per mal che Mir Arnall m-avia fait et dict a mi et a ma mulier), el menyspreu a la seva esposa (Rancur-me quar desmentist ma mulier ante me e de las folias que li dexist davant me), l'establiment de pactes amb altres senyors sense el seu consentiment (E sso rancurós de Guilelm Arnal quar fed conveniencia de la mia onor ab suo fratre senes lo men conseil), el desacatament de judicis (e fforon-ne judicis donads et aculids et

Mir Arnall fer no-ls me volg), els robatoris (Rancur-me de l bou de Oliba d-Ares e no li vol redre. Rancur-me de l vaca de Guilelm Oler, no la vol redre.), el cobrament de rendes i serveis que no els corresponien (Et rancur-me de Mir Arnall de la casa de Botxera che s'a presa e m'a tolta et non debet abere nisi solum decimum), l'elecció de batlles sense llicència del seu senyor (He rancur-me de Mir Arnall quar d-altra guisa elegit baiulum en la onor de Guilelm Arnal sino con el o mannà), les violències (Et son rancurós de les toltes e de les forces que fa en la mea onor) i la manca de l'assistència obligada al senyor (Rancur-me'n de la cavalleria de Mir Guilabert qui no m-és servida)».

En realitat no es tracte d'anotacions en un jurament o paraules soles per aclarir el significat d'un document en llatí, sinó un document literari en tota regla.

©

GUIFRÉ I

EL PELÓS

Per Nati Regàs
Escriptora i
ponent medieval

Guifré el Pelós va ser comte de Barcelona, Girona, Urgell, Cerdanya i Conflent. I el darrer comte nomenat pels reis francs

Fill de Sunifred d'Urgell i Ermesenda, es va casar amb Guinedilda de Cerdanya l'any 877.

Se'l coneix com l'iniciador de la dinastia comtal de Barcelona. Des del 1380 fou declarat Pare de la Pàtria.

L'any 878 els reis francs dirigien un gran imperi fundat per Carlemany. La capital de l'imperi és a Troyes a l'actual França. A on governava el rei Lluís. Anomenat el "tartamut". Un home impecable.

Guifré representava al rei i l'any 897 dubte en obeir al rei o protegir al seu poble. Guinedilda parla amb ell i al final opta per fer costat a la pagesia que s'expandeix per la Catalunya central. Guifré desobeeix al rei.

Els andalusins de Lleida veuen una amenaça, però Guifré concedeix cartes de poblament i s'apropa al Solsonès. La guerra és inevitable i en una batalla és ferit de mort. Poc abans de morir transfereix el títol de comte als seus fills.

Les seves despulles romanen al monestir de Santa Maria de Ripoll.

Representació al·legòrica sobre la llegenda de la creació de les quatre barres

Monument al comte Guifré el Pelós

El monument al comte Guifré el Pelós es troba a la Vall d'Ora, municipi de Navès i antiga separació dels comtats d'Urgell i Cerdanya; on el 897 va ser l'escenari del combat entre les tropes musulmanes de Llop Ibn Muhammad, senyor de Lleida, i les de Guifré I el Pelós, comte d'Urgell, Cerdanya, Barcelona i Girona.

Monument
al comte
Guifre
el Pelós a
Vall d'Ora
(Navès)

GUINEDILDA

DE CERDANYA, UNA DONA D'ESTAT

Guinedilda, comtessa de Barcelona,
Urgell, Besalú, Cerdanya, Girona i Osona

Va ser una autèntica dona d'estat. Controlava des de la cultura a l'economia. Estava sempre al costat del seu marit, Guifre I el Pelós, participant en les seves decisions. Va mantenir la unitat familiar sent l'encarregada de transmetre el llegat de Guifré.

No es coneixen amb exactitud els orígens familiars de Guinedilda, al llarg dels temps s'han considerat diferents hipòtesis. Sense poder confirmar exactament qui era el pare, sí que hi ha constància d'unes actes en les quals Guifré i la seva esposa, amb motiu de la fundació i consagració del monestir de Sant Joan de la vall de Ripoll i de la professió religiosa de la seva filla Emma, declaren: *Et ego Winidildes, commetissa jamdicta, trado tibi, comitato Impuritano, in villa que nuncupant Cabannas omnem pocionem mihi deditam quem ego ibidem habeo in prefacta villa de comparacione de condam patrem meum nomine Seniofredo*. Amb la qual cosa es confirma que el pare de Guinedilda es deia Sunifred i que aquest va donar a la seva filla unes propietats situades a Cabanes i en altres indrets del comtat d'Empúries.

Puissance économique

C'est sans aucun contrôle théorique de la part de son mari que la femme utilise les biens qu'elle a hérités de ses père et mère. Pour s'en dessaisir, nul assentiment n'est requis de la part de l'époux. En 887, Guinedilda, épouse de Guifred Ier, dote le monastère de Sant Joan de les Abadesses « de la portion du domaine de Cabanes que je possède à la suite de l'achat de Sunifred, mon père défunt¹ ».

¹ *Et ego Winidildes, commetissa jamdicta, trado tibi, comitato Impuritano, in villa que nuncupant Cabannas omnem pocionem mihi deditam quem ego ibidem habeo in prefacta villa de comparacione de condam patrem meum nomine Seniofredo, ACB n° 4 (24 VI 887).*

Martin Aurell. *Les noces del comte, mariage et pouvoir en Catalogne (785-1213)* Publications de la Sorbonne 1995

Guinedilda, Mare de la Pàtria

Casada des del 877 amb Guifré, cap al 885, va cedir unes terres que tenia comprades pel seu pare Sunifred al monestir de Sant Joan del Ter (posteriorment de les Abadesses).

Juntament amb el seu marit va fundar els monestirs de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses. A la mort del seu marit vers l'any 897, posseïa una considerable fortuna, en terres i rendes.

Una dona amb sentit d'estat

Fins i tot es conserva un poema de l'arxipreste mossàrab Cebrià, de Còrdova, elogiant-la: és evident que calia tenir bones relacions amb el matrimoni que s'havia revelat prou poderós per actuar amb independència dels reis francs, i que exercien el seu poder en una àrea cada cop més àmplia, amb la legitimitat d'una pila de títols (Barcelona, Urgell, Besalú, Cerdanya, Girona i Osona) i una política intel·ligent de repoblació.

Va ser mare de cinc fills i quatre filles

Guifré II Borrell de Barcelona (874-911), comte de Barcelona.

Miró II de Cerdanya (878-927), comte de Cerdanya i Besalú.

Emma de Barcelona (880-942), abadessa del monestir de Sant Joan de les Abadesses.

Sunifred II d'Urgell (880?-948), comte d'Urgell.

Radulf de Barcelona (885-940/942), bisbe d'Urgell i abat de Ripoll.

Sunyer I de Barcelona (890-951), comte de Barcelona.

Guinidilda de Barcelona (897-923)

Ermessenda de Barcelona (?-925).

Cixilona de Barcelona (o Xixilona o Quíxol) (?-945), abadessa del monestir de Santa Maria del Camí fundat per la seva germana Emma el 921.

Guinedilda i els seus fills van seguir els costums godes, no existia la figura de l'hereu. Els gots repartien la seva herència per parts iguals entre els seus fills. L'herència no era prou gran perquè arribés a tothom i Guifré Borrell adopta al seu germà petit com a fill. Entre ells hi havia un acord per governar plegats els comtats. El fill del comte reprenia l'autoritat del pare, però ho havia d'aprovar el rei.

Guifré Borrell va decidir presentar-se davant del rei, a Tours perquè el reconegués com a comte, però Guinedilda li demana al seu fill que no hi vagi, tenia por que el rei el matés i li va demanar a l'arquebisbe Arnús que l'acompanyés.

Carles el "Simple", tenia només catorze anys quan li confirma el càrrec de comte de Barcelona, però Guifré es nega, no vol estar a càrrec del rei. El seu pare li va llegar el comtat i quan ell morís, als seus fills. Després de la conversa que van tenir, el rei li valida el títol de comte. Aquest viatge va ser un procés cap a la sobirania.

A partir de Guifré Borrell els reis francs ja no tenien el control dels comtats.

Hi havia altres comtats dins la marca hispànica i les relacions no eren sempre bones. Un dels casos més evident era el del seu cosí Sunyer, el comte d'Empúries. Era un personatge molt contradictori, estava molt d'acord amb la cort franca, però també feia el que volia a Empúries amb la pirateria, tant amb els moros com amb els cristians.

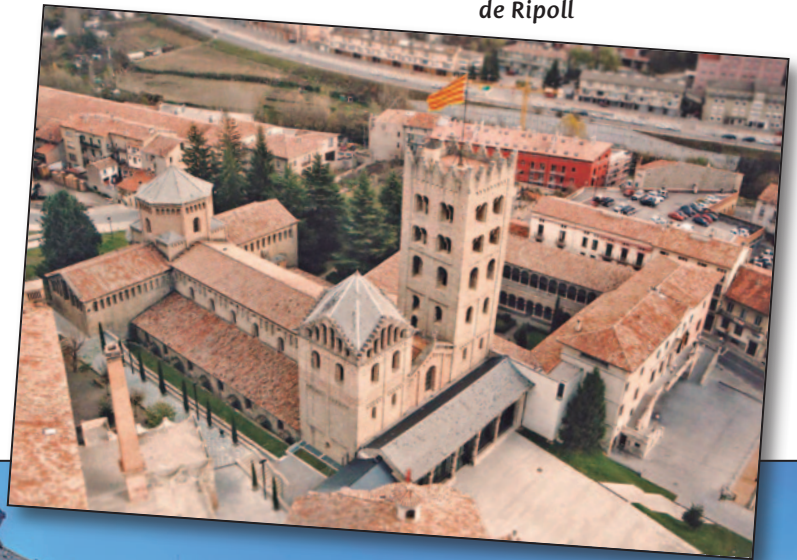

Monestir de Sant Joan de les Abadesses

d'esplendor vora l'any 1000 gràcies al paper de l'Abat Oliva i els comtes de Besalú i Cerdanya.

En l'actualitat és un conjunt arquitectònic importantíssim i un dels punts turístics clau del Ripollès. Va ser declarat bé d'interès nacional l'any 1931. Dins del conjunt es poden visitar el claustre, el cenobi, portalada o l'interior del monestir. ©

Vista aèria del Monestir de Ripoll

Monestir de Ripoll

l'emblema medieval català

Bona part de la història medieval de la nació catalana es concentra a l'imponent Monestir de Ripoll. Fundat pel comte Guifré el Pilós i la seva dona Guinedilda l'any 888, l'espai va gaudir d'una època

L'ABADESSA

EMMA DE BARCELONA

emma abbatissa

PIONERA I PODEROSA A CATALUNYA

Per Maribel Gallèn

Emma de Barcelona, es creu que va néixer al voltant de l'any 880. Va ser abadesa als 17 anys del monestir de Sant Joan de Ter, actualment conegut com a Sant Joan de les Abadesses. Era filla de Guifré el Pilós, el comte que va iniciar la dinastia comtal de Barcelona, i de Guinildilda d'Empúries.

Els comtes fundaren el monestir de Sant Joan de les Abadesses l'any 885, vora el Ter, perquè fos un dels nuclis de la comunitat canonical que probablement ja habitava al monestir. La idea dels comtes de Barcelona era la repoblació de les comarques centrals de Catalunya que havien patit el desdoblament a causa de la revolta antifranca d'Aissó.

Després de la mort del comte Guifré l'any 897, Emma va assumir d'una manera personal i plena el govern del cenobi. **Aquest va ser el primer monestir de monges de Catalunya. El primer document que en dona fe és de l'any 898.** L'Abadesa identificada amb el seu càrrec i dotada d'una visió amb una energia excepcional, va assumir amb gran eficàcia la missió que el monestir tenia assignada, inicialment tutelada pel

bisbe Gotmar. El rei franc Carles el Simple l'any 899 estenia un privilegi d'immunitat i protecció a favor del monestir, així doncs, Emma aconseguí importants privilegis que beneficiaven el monestir.

L'episcopat de la província eclesiàstica de Narbona l'any 906 prenia el cenobi i el seu patrimoni sota la seva protecció. Aleshores, el monestir gaudia, per tant, d'immunitat de manera que cap oficial del comte podia penetrar a les seves terres per fer justícia o per exigir impostos. L'Emma porta a la pràctica aquest precepte amb l'ajut d'aquest domini exempt d'un tribunal de justícia format per clergues, professionals del dret i propietaris lliures. Gràcies a aquest drets, l'Emma protegí els seus drets senyorials sobre els homes i dones i les propietats de la seva jurisdicció.

L'Abadesa Emma exercí una intensa activitat com demostra l'arxiu del monestir format per més de doscents documents, entre ells les escriptures fundacionals, la documentació personal de l'Abadesa i les donacions que van augmentar el patrimoni del monestir i el seu radi.

L'Emma de Barcelona establí en el monestir de Sant Joan un scriptorium, on confeccionava els llibres li-

Inscripció de la seva làpida sepulcral

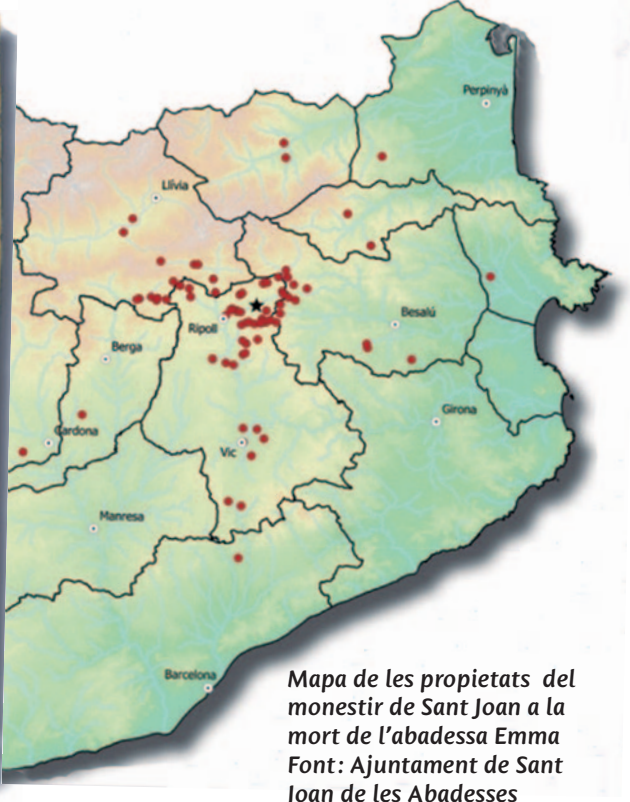
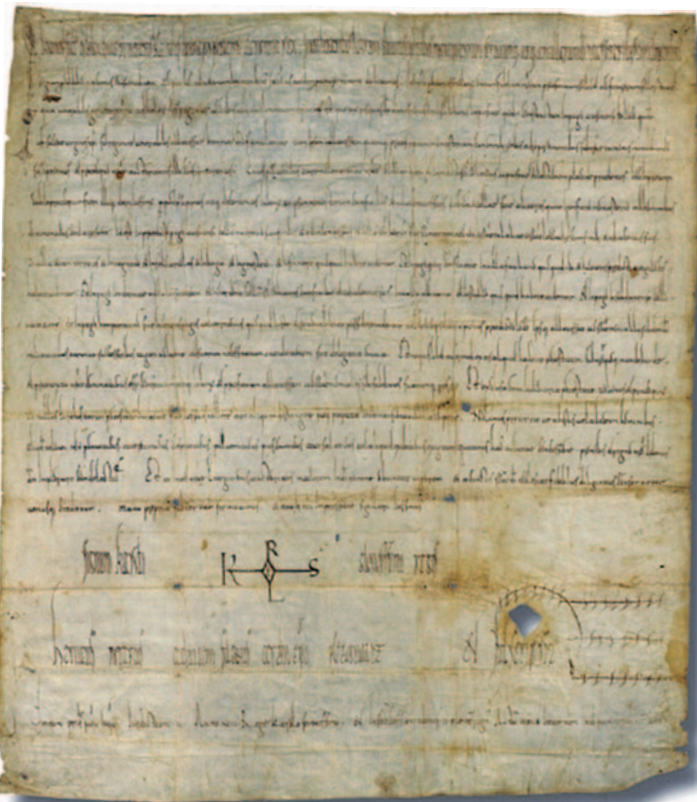
EMMA DE BARCELONA,
PRIMERA ABADESSA
DE SANT JOAN,
GOVERNÀ DURANT
QUARANTA-QUATRE ANYS
(898-942) AMB VIRTUT
I SENY PRECLARS AQUEST
MONESTIR, QUE HAVIA
FUNDAT EL SEU PARE, EL
COMTE GUIFRÉ EL PELÓS.
EDIFICÀ TEMPLES, REPOBLÀ
TERRES, CONSTRUÍ
CATALUNYA. LES SEVES
DESPULLES SON
SOTERRADES EN UN
INDRET DESCONEGUT
D'AQUESTA ESGLÉSIA

*Claustre del monestir de
Sant Joan de les Abadesses*

Oblació dels comtes Guifré i Guinidilda de la seva filla Emma al monestir de Sant Joan, 885 (ACA, Cancelleria, Pergamins Guifré I núm. 3 dup.)
Font: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

Mapa de les propietats del monestir de Sant Joan a la mort de l'abadessa Emma
Font: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

Precepte d'immunitat del rei Carles el Simple al monestir de Sant Joan, 4 de juny de 899. (ACA, Cancelleria, Pergamins Guifré I, ap. 2.)
Font: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

túrgics que proveïen a les noves esglésies de la zona repoblada. També disposava d'un nucli de clergues i sacerdots, jutges que s'encarregaven de la redacció i creació de la documentació de l'arxiu. L'autoritat i el prestigi de l'Emma de Barcelona la identificaven com a: "venerable i religiosíssima". Així se la recordava en els seus cercles socials.

Emma l'Abadessa va activar el repoblament de la vall de Sant Joan, acció que va arribar molt més enllà, generalment en punts estratègics, cap al Vallès i el Berguedà. El monestir exercí un paper central en el

procés d'ordenació del territori de la Catalunya central i en la feina de repoblament de les terres, a Vallfogona de Ripollès, Llaés, Segúrcies i les valls de Lillet i de Ribes. Són molts i molts els pobles que apareixen a les documentacions escrites, gràcies a la feina tenaç. **Hi ha nombrosos pobles la primera referència històrica dels quals és l'acció civilitzadora d'Emma l'Abadessa de Barcelona.**

Amb la construcció d'esglésies, posava en els nous pobles una presència espiritual i hi establia elements de cohesió. A La Roca del Vallès, la seva primitiva es-

Jardins interior d'illa d'Emma de Barcelona. C/ del Comte Borrell,157

glésia va ser construïda per l'Abadessa; la va fer consagrar el 4 de juliol de l'any 932.

Emma de Barcelona, de caràcter tenaç, intel·ligent i poderosa, va dirigir el monestir durant quaranta-quatre anys i va haver de defensar-se de les incursions de germans i parents que volien recuperar les terres que ella dominava.

L'Abadessa Emma de Barcelona morí l'any 942, en una data indeterminada, segurament entre el 8 i el 22 de novembre.

El monestir femení de Sant Joan no fou mai anomenat de Sant Joan de les Abadesses fins després de la seva extinció. Aleshores en el transcurs dels anys comença a aparèixer la documentació del monestir "l'abadia de Sant Joan de Ripoll, anomenada de les Abadesses l'any 1098".

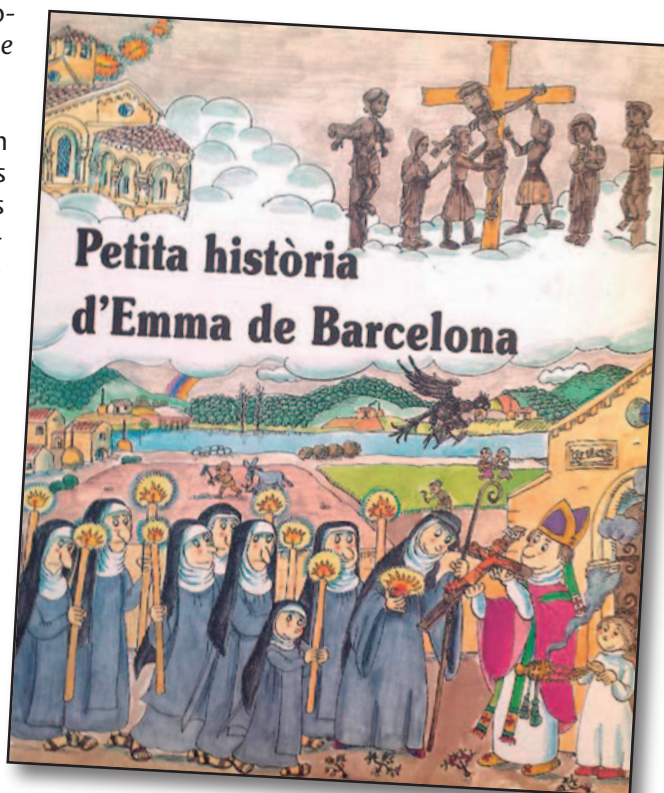
Avui dia hi ha el nom d'aquesta tenaç dona a un jardí de Barcelona i a una plaça de Sant Joan de les Abadesses i es creu que hi ha molts més pobles que tenen un referent de l'Emma, també s'ha escrit un llibre i un conte que parla de l'extraordinària història d'Emma de Barcelona. La història de Catalunya la recordarà i perdurarà en el temps.

Així doncs, Emma de Barcelona ha deixat l'empremta de la feina ben feta, la tenacitat i la intel·ligència de l'Abadessa no ha passat debades, ja que encara avui es parla de la fortalesa i la molt admirada dona totalment compromesa amb el seu temps. ©

Llibre infantil on explica de manera amena, però alhora rigorosa, la vida d'Emma de Barcelona. Textos de Maria Pau Trayner i Joana Ripollès Ponsi. Il·lustracions de Pilarín Bayés

Plaça amb el nom de l'abadessa'Emma a Sant Joan de les Abadesses

HISTÒRIA DE BARCELONA

PELS CAMINS DE L'AIGUA (3)

Per Manel Tosca
Clavari dels
Homes de Paratge

La personalitat de les ciutats moltes vegades la resumim mentalment en un lloc que ens ha corprès, per exemple:... una font i el seu record el sentim acompanyat amb el brunzir de l'aigua que ens explica història i personalitat de tota una urbs amb la seva mateixa musicalitat de segles anteriors. A BCN tots tenim a la memòria alguna font evocadora. I segur que cadascú valora segons el seu gust, l'experiència d'un fet o d'una agradable companyia, unes fonts més que d'altres. Em permetreu que us relati dues de les meves predilectes:

DARRERIES DEL SEGLE XIX, EL DELS INVENTS, ARA JA ES PREVEU EL CANVI DE SEGLE, PASSAREM DEL ROMANTICISME AL MODERNISME SUAUMENT I SENSE RUPTURA SENSIBLE. CANVIS DEL SEGLE XX SÓN CANVIS DE CONQUES DE RIUS I AFEGIREM LA DEL LLOBREGAT A LA DEL BESÒS I POSTERIORMENT LA DEL TER, AMB INTENTS DE L'EBRE I DEL PIRINEU

Font Wallace i la Font Màgica de Montjuïc.

Perdoneu la manca d'originalitat en les meves preferències, malgrat que la llista continuaria molt extensa i sense saber com ordenar-les prioritàriament pels seus encants, per la molta personalitat que cada una d'elles té. Una font és també una font de romanticisme, d'inspiració i de saviesa històrica.

Font
Wallace
a París

Font
Wallace
a BCN

Descriuré sols aquestes dues car la de Canaletes i d'altres ja vaig comentar-les al capítol II. Tan sols fer referència a la singular de la pl. de Sant Pere al barri de Santa Caterina, tant pel seu valor modernista com per la recordança del Pou Barkeno ja descrit com possible topònim de la ciutat. La font fou dissenyada per Pere Falqués el 1896.

Font Wallace. Templet de fosa; el ferro símbol del modernisme. Sir Richard Wallace donà a París unes originals fonts com templets amb quatre Cariàtides que custodien un cordó d'aigua potable que cau. Pretenia teixir una cadena de fonts donades a moltes ciutats del món per agermanar la humanitat amb el fet de beure d'un mateix tipus de font i en un mateix vas. A tal efecte disposava d'un gotet amb una cadeneta que era l'únic sistema d'accedir al vertical raig d'aigua que queia per l'interior d'aquest sagrat templet humit. Pensem que en aquells temps les senyores previngudes portaven un gotet per beure elegantment elles i els seus nens, que de segur sempre tenen set els menuts. Com les de París, en donà 12 unitats a BCN i cap més a Espanya, de les que en conservem 4 unitats, una a Rambla Santa Mònica, una altra a Rambla Caputxins, una altra a Pg. de Gràcia/Gran Via i l'altra era al P. Sant Joan, 39 a l'interior del pati del palau del Marqués de Santa Isabel. Ara està a Collblanc, al pati de la S.G.A.B. La gestió d'instal·lar-les fou per part de la Société General des Eaux de Barcelona, la de retirar-les no ho sé. La resta d'aquestes fonts perdudes pot ser tema per a un investigador a qui no li manquin ganes d'esbrinar on són i demanar restituir-les com segur li agradaria a l'alcalde Rius i Taulet, ja que devien començar a instal·lar-se en el seu temps; possiblement per a l'exposició del 1888. A saber qui les hi va vendre clandestinament. **Aquest tipus de font és indicatiu de l'interès de les companyies europees per invertir a BCN en tots els serveis i tecnologies.** Així tenim: Tramvies, Elec-

Font modernista a la plaça de Sant Pere

tricitat amb AEG, Gas, recordem el bellíssim dipòsit d'aigua de la Barceloneta per proveir l'antiga fàbrica de gas i molta indústria pionera. Amb aquesta era industrial comencem a conviure amb el capitalisme i l'obrerisme. Les companyies tracten amb inversors nacionals com la noblesa, terratinents (oligarquies) pel diner i han d'a-

Font de Montcada a la plaça Catalunya, 1920

Font Màgica de Montjuïc

Font Màgica. Doll Lliure

prendre a tractar amb drets laborals davant l'incipient sindicalisme obrer. Empreses que subvencionen partits polítics de dretes i d'esqueres per controlar-los, i amb lerroxistes que maregen el cervell, lluites de classes, etc. Tot molt innovador i encara sense lleis laborals, les pistoles sonen massa sovint. Actualment tenim legislació laboral que pacifica aquest món del treball. Recordem, però, que en ple segle XX també han estat assassinats advocats laboralistes; Layret fou mort el 1920 a Barcelona i el 1977 es produí la Matança d'Atocha a Madrid.

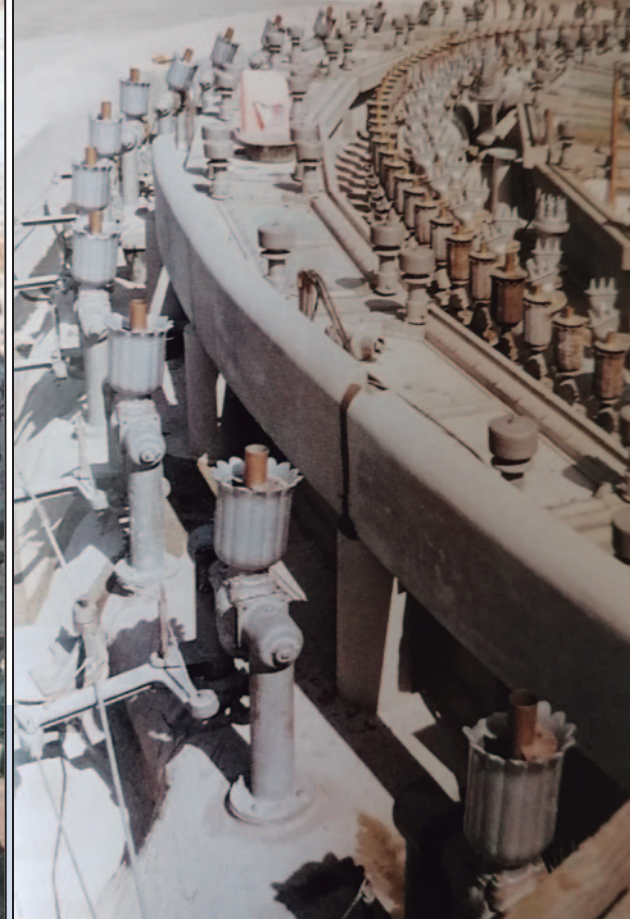
Font Wallace, tot un símbol de bones intencions per al nou segle XX.

I continuarem escrivint la història amb aigua. La romàntica, l'èpica i per dessota la sempre corrupta, criminal guerra civil, egoista...etc. Eternes influències! Actualment, "les portes giratòries" en són un senyal, el senat un altre. El sistema vertical del poder en molts àmbits continua amb la coacció en la política, a l'empresa, a l'església i en la família també. El subtreball femení, infantil, el treball per la gana de la precarietat...etc. *Ves per on! fins on ens ha portat la Font Wallace!* **Haurem de recordar-ho al capítol 4 quan demanem que per al nostre benestar i confort del primer món sigui sempre tot més barat, i sempre ho fem possible de rebaixar el preu mentre el tercer món mengi un poc menys i li manqui àdhuc l'aigua potable.**

Font Màgica de Montjuïc, art del fer i desfer, el naixement i el declivi de les formes i del color. L'esguard queda suspès com si el nostre pensament fos l'ou com balla sense pensar ni tan sols que és l'aigua la que ens captiva. Amb mecanismes com: el Doll Lliure. Giratoris. Florera. Dolls Cap a Fora. Borboll. Polvoritzador Contorn. Palmera Cap Endins. 10 Palme-

Font Màgica. Giratoris

Font Màgica. Dolls Oscil·lants

res. Dolls Oscil·lants. Perifèriques. Prismes d'Il·luminació de Colors. Enllumenat. Sincronismes Musicals. Programa seqüencial automàtic o manual. Potència de Bombament i tot muntat sota el plat d'aigua de la font. **Res material és visible sols ho és l'encant del moviment i de la màgia inesperada.**

Construïda el 1929, i al 1954 reconstruïda pel mateix Carles Buigas, el 1970 noves tecnologies foren aportades per Carles Buigas, el 1992 hi hagué importants reparacions en la caldera central, 1995, 1996 es dugué a terme la reparació de la gran hidràulica per SGAB i ACSA, posteriorment informatitzada per a l'espectacle musical. **Pensem amb l'OH!, exclamat pel ciutadà bocabadat el dia del 1929 en què es va prémer el botó de marxa per primer cop, si encara avui en dia ens sorprenem després de veure-la tantes vegades.**

Tots els avenços van portar-nos a la recerca de més fonts. Es va intentar portar aigües de més lluny. Del Tordera, Mogent, Congost, del Balira i del Pirineu, amb projectes molt complets i amb crèdits ja plantejats, però principalment la política ho va desbaratar. **Indefectiblement anem al Llobregat, a la seva vasta conca, on s'edifiquen colònies industrials, petits embassaments o preses dits cristalls i pous per a l'extracció d'aigües potables.**

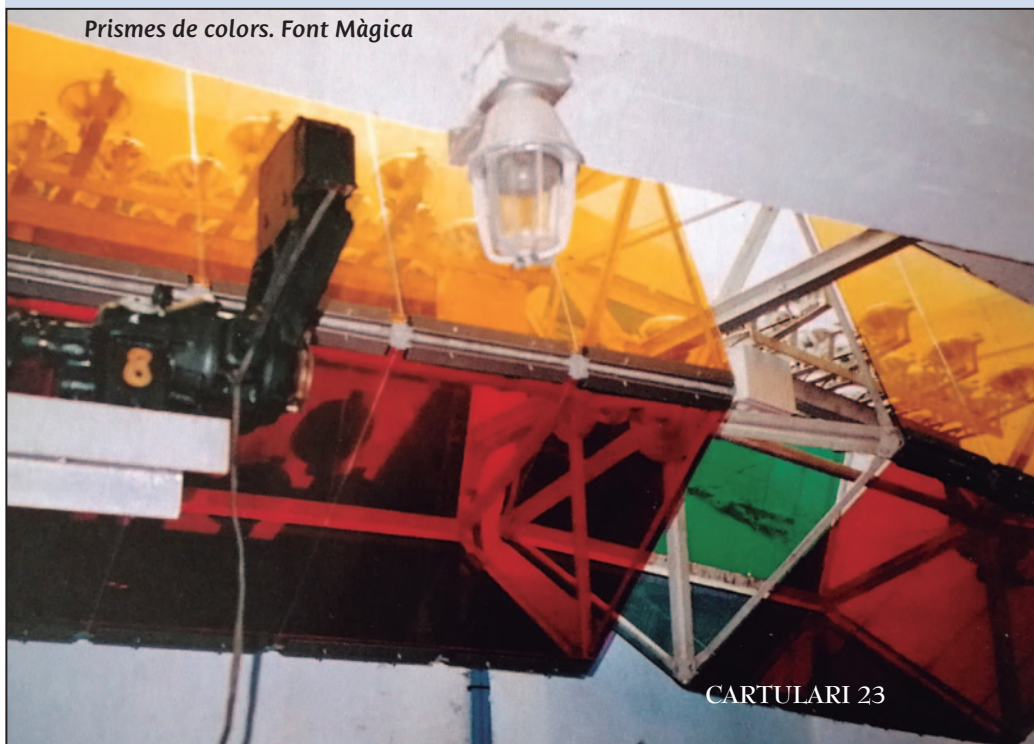
SGAB instal·la un seguit de pous i unes potents centrals de bombament amb personal altament qualificat sortit de l'Escola Industrial, creada el 1850 com a primer centre de formació integral de tècnics

d'Espanya i per especialistes formats en la mateixa escola d'empresa, empresa modèlica tal com era.

Tant és així que quan va haver-hi la vaga de La Canadenca (febrer 1919), el personal s'hi va adherir civilitzadament sense deixar el servei i sols es va trobar la solució de mantenir-lo provisionalment amb personal militar de la marina de guerra.

Aigua, política i societat; tres aspectes units a principi del segle XX.

Populars punts de reunió són les fonts: *Baixant de la Font del Gat -una noia, una noia-baixant de la Font del gat-una noia i un soldat- Pregunteu-li com es diu.-Marieta, Marieta- pregunteu-li com es diu- Marieta de l'ull viu...*

Prismes de colors. Font Màgica

Conca del Llobregat

Aquesta antiga font on un gat de pedra esguardava la deu dins d'una cova era molt popular. Fàcil d'imaginar les arremangades de faldilles de les criades i l'esclatant desbotonament daurat dels soldats pel parc de Laribal on discorrien unes bucòliques correrries de jovent entusiasmats. Un restaurant de categoria obrí per a l'exposició del 29, però abans fou font de conspiració política sota el nom de Colla de l'Arròs. Eren temps de canvis socials, la sang bullia. Moltes fonts i monuments s'edificaren a principis de segle i posteriorment han seguit itinerància per la ciutat, desmuntades a magatzems municipals i reeixides de nou sota la política del moment. Noblesa, capitalistes, militars, polítics, clergues sempre han tingut el control de l'aigua i ara a principis de segle també. A més controlaran l'electricitat i el gas. En definitiva, l'energia que ens dona un alt nivell de vida, però que el paguem a perpetuïtat i mentre dorms, gastis o no gastis, pagues igualment la disponibilitat de fer-ho amb l'invent de la quota de mínims.

Tot seguit mirem cronològicament els moviments socials, polítics i econòmics que directament han tingut a veure amb l'abastament d'aigua a la ciutat:

1900.- Projecte Parc Güell com a zona residencial.

1901.- El grup republicà i el catalanisme impulsen el Projecte de Sant Pere de Casserres per Duran i Gost, consistent en combinar Séquia Comtal amb aportació de la Riera Major, Torrent d'en Gorgues amb derivacions del

Torreó d'aigua del Tibidabo.
Construït el 1902, posat en funcionament el 1905

Ter a més de 135 km. També es projecten aportacions del Garraf i del Pirineu que no es consoliden per les eternes discrepàncies polítiques de transfons econòmic i com sempre qui rep de la mala gestió política és la cosa pública.

1902.- Escola Tècnica d'Enginyers Industrials de BCN nascuda dels estudis d'enginyeria de l'Escola Industrial el 1851 l'única d'aquesta especialitat de l'estat espanyol.

1903.- Fabra i Coats fàbrica tèxtil pionera amb l'aportació d'inversió estrangera.

1905.- Concessió per a l'extracció artesiana del Llobregat.

1905.- Torreó d'aigua del Tibidabo, construït per l'arquitecte Josep Amargós i Samaranch. Fins aquí es bombava l'aigua de l'Aqüeducte de Dosrius. Dipòsit flotant de 100 m³, dalt la columna de 35 m. Tota una icona per BCN. I la cota solera 541,50 més 4,80 m el sobreeixidor la més alta de la SGAB.

1906.- Admirem el dipòsit d'aigua de 450 m³ sobre columna octogonal de 44 m de la fàbrica de Gas Lebon; insuficient cap comentari de la seva bellesa. No puc expressar-me davant l'exquisit treball de l'arquitecte Josep Domenech i Estapà, en fer-ne d'un equipament funcional una meravella. El que sí direm és el perquè l'aigua era necessària per a la fabricació del gas de ciutat o gas d'ulla per a la seva depuració. El carbó s'escalfa a 1200° sense presència d'aire, en forns Siemens. Tots els

productes despresos passen al barrilet que és un recipient on una lleu corrent d'aigua passa per dissoldre amoníac i quitrans lleugers. Surt el gas a 120° i es refreda en columnes verticals de base oberta lliscant sobre piscines d'aigua on disposa naftes, més amoníac i quitrans. Després passa a un alt recipient Scrubber replet de petites peces de vidre per on el gas ascendent quedarà dutxat per una fina pluja. Al final passa per unes mescles de calç, sulfat ferrós i serradures embegudes d'aigua acaben d'absorbir d'altres gasos sulfurosos indesitjables abans del dipòsit i distribució. **I recordeu el "Felices Fiestas les desea El Farolero" que amb una llarga perxa obria l'aixeta dalt del fanal i li encenia "la camiseta" fanal a fanal per tots els carrers.** I recordem la pudor del gas que no deixa de ser-ne un eficaç delator de la presència d'una fuga. Tant és així de necessari que al gas natural com que és inodor se li afegeixi un perfum.

Diem "potable", també, com a floreta que s'aplica a un noi o a una noia que ens encaixa en els cànons de bellesa sense ser la màxima idealitzada. Doncs amb l'aigua passa el mateix. I per donar-li solemnitat l'OMS formada el 7 d'abril de 1948 a Ginebra, fa uns llistats dels paràmetres permesos per poder qualificar una aigua de potable. Abans s'acceptaven els criteris de personalitats eminents, locals i internacionals. Referents eren La Gazette des Eaux 1858 a 1920 i l'Annuaire des Eaux de France. Els comissionats: Orfila, Bequerel, Bouchardat, Milne,

Edwards, Deville i Armand Gautier on definien en l'enciclopèdia Rochard la potabilitat amb allò tant conegut de l'aigua potable com és: "*quan és fresca, neta, inodora, sabor dèbil, no desagradable, ni dolcet; quan conté poques matèries estranyes, amb suficient aire dissolt, quan ensabona sense fer-ne grumolls i cou bé el llegum.*" Un criteri el 1910 deia: "*poques cuques dins de l'aigua ja resulta bona.*"

Tampoc ens alarmem que dins del què en diem flora intestinal hi tenim tot un ecosistema viu al prim i un altre al gruixut amb quilos de diferents bacteris amics. Si el 10% de bacteris és pertorbador de l'harmonia intestinal, entrem en malaltia. Si sobrepassem sovint o puntualment en escriu també els elements químics permesos entrem en toxicitat. Com tot a la vida cal mantenir un intel·ligent equilibri, intestinal, emocional, econòmic i de llibertat per poder viure en salut. Fins als anys 1960 la microbiologia no entrava en profunditat en el tema. Podem ingerir alguns microbis al beure, com ho fem al menjar, besar, tocar-nos les mucoses, etc. però per garantir que no n'entra cap de nociu hem d'eliminar-los

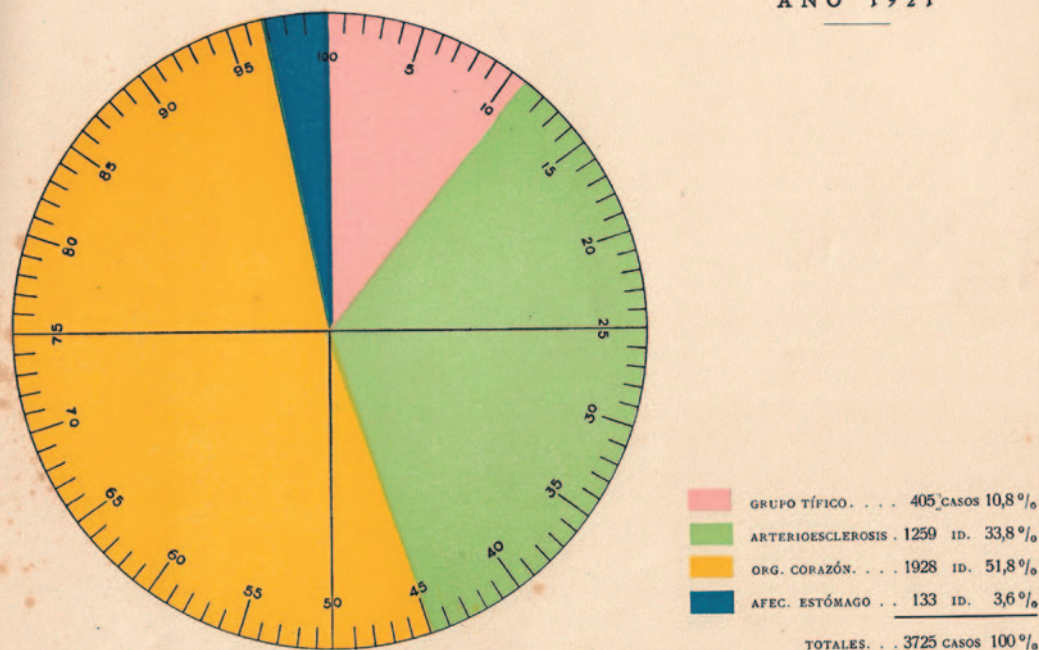

Dipòsit d'aigua de Gas Lebon

tots o sia esterilitzar l'aigua, i aquesta és la gran tasca. Fins al 1920 poc desinfectant s'afegia hipoclorit càlcic que pot ser en pols $\text{Ca Cl}_2 \text{O}_2$ i hipoclorit sòdic (lleixiu) Na Cl O . anys després gas clor. La depuració pot ser natural, insolació, foscor, baixa temperatura, cabal en règim estable, carència d'animalons perquè aquests poden estar malalts, terrenys minerals saludables, etc. Però per això li hem de donar temps a la Natura. i el tenim?, no, doncs hem d'intervenir tècnicament i des de la seva creació la SGAB ha aplicat els millors i més avançats procediments, amb la seguretat que donà l'experimentació pròpia abans de la seva aplicació. Una cosa semblant passa amb els espais naturals que es regeneren sols si els dones el seu temps. **Podem depurar naturalment un milió i mig de m3 d'aigua al dia per oferir-la a BCN? De moment sembla que no, doncs hem d'industrialitzar la seva depuració.**

1909.- Primer pou del Llobregat el Fives Lille i a partir d'aquest creix una nodrida munió de pous per Cornellà amb molt bons rendiments. La companyia subministradora continua sent francesa.

AÑO 1921

Estadística aigua incontrolada

1911.- Primer pou de l'aqüífer del Llobregat Conegut com a Fives Lille (indústria al nord de París que també va subministrar l'ascensor de la Torre Eiffel) després de clausurar dos pous massa propers a la llera que ràpidament es van contaminar de bacteris fecals. A partir d'aquest moment comença la revolució de l'aigua fins a arribar a la saturació d'extracció subterrània amb el perill de donar entrada al mar per sota del terreny. Llavors cal aprofitar l'aigua superficial del riu el 1955 i això comporta molta tecnologia i saviesa científica. Tractament el 1955 dels punts 1 al 6 i 13. **Actualment, al segle XXI els punts del tractament per ordre de circulació de l'aigua són:** 1-Captació. 2-Desarenat 3-Primera Elevació, 4-Dosificació reactius i desinfecció inicial. 5-Decantació. 6-Filtrat per sorra. 7-Segona elevació. 8-Ozonització. 9-Filtració carbó actiu. 10-Ultrafiltració. 11-Osmosi inversa. 12-Remineralització. 13- Postcloració i cap a casa.

Per arribar a casa passa per dipòsits que regulen la pressió segons estiguin situats a la seva cota de nivell per assegurar a una alçada d'uns 40 m d'edifici. A cada cota

hi ha mínim dos dipòsits, un a cada extrem de la ciutat i entre tots ells una complexa xarxa interconnectada de nusos i malles que sàviament regulada deriven l'aigua on cal i a l'hora que cal. **Cosa que a-bans feien els enginyers i operaris amb corredisses ara ho fa fredament un algoritme matemàtic amb autòmetres distribuïts.** BCN està tallada en rodanxetes que anomenem pisos o cotes de nivell en m sobre el nivell del mar i tenim les cotes: 70 Montjuïc, 100, 130, 175, 200, 260, 300, 330, 340 i 540 Tibidabo.

1911.- Hispano - Suiza, creada per un espanyol i un suís fabriquen a la Sagrera cotxes de gran luxe molt apreciats

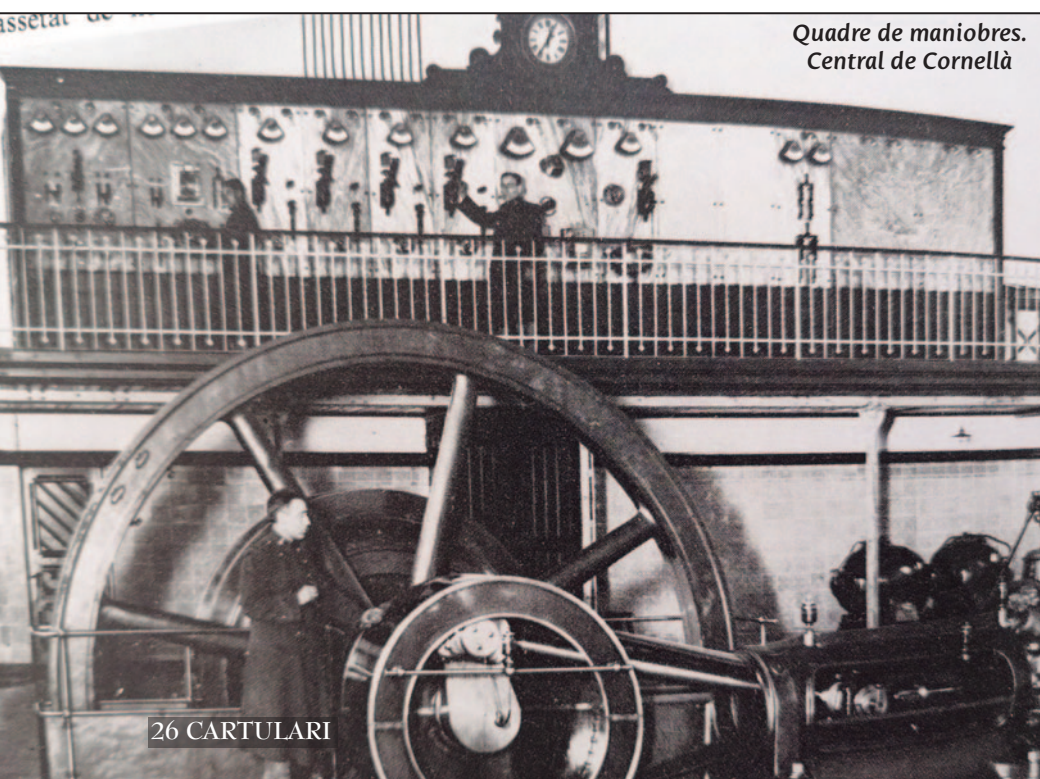
per les reialeses i magnats de tot el món.

1914.- Primera Guerra Mundial. El mes d'octubre els metges de BCN donen l'alarma d'epidèmia de tifus. Per la rapidesa de l'expansió argumenten que el vector de transmissió és l'aigua. Gran enrenou, ningú dels responsables en vol ser el culpable, ja passa, ja. Apareix la personalitat del Dr. Ramon Turró que s'ha d'imposar amb contundència davant les inconcrecions de les esverades autoritats. Considera que les fonts amb aportació de Montcada en són l'origen i es pinten de vermell per avisar del perill. Així, científicament es controla la situació. (Em sona a cas covid). A partir de llavors el creixement de recursos és extremadament eficaç. Encara s'arrossegava la ignorància de creure en la generació espontània: que les plantes convertien les fulles en cucs i que els microbis sols estaven en la descomposició. Creença d'alguns científics i de molta part de la població. Fins i tot avui en dia creuen alguns que menjar segons quines porqueries els immunitza. I certament no estarien exposats a intoxicar-se si poguessin mesurar la concentració i de

quin cep són els microorganismes, cosa que els vacunaria, però no és possible sense el criteri científic. Per exemple, els formatges i iogurts si els tenim controlats són una deliciosa menja viva i en una predescomposició saludable.

1914.- David J. Mª Armangué promou la fabricació d'autos i cotxes de competició a Gràcia (actualment aparcament David c. Aribau) i en fabriquen uns acabats en color groc i negre destinats a taxi i que seran els precursors dels colors dels taxis actuals de BCN.

1915.- Elizalde, fàbrica de motors al passeig de Sant Joan, fabrica autos i motors d'aviació. El 1925 ja fa turboreactors. Durant la Guerra Civil està sotmesa a

Quadre de maniobres.
Central de Cornellà

Màquina de vapor

bombardejos des del creuer Balears des de mar obert.

1917.- La Maquinista Terrestre i Marítima, indústria pesada amb 3000 treballadors procedent de la fàbrica de Ramon Bonaplata de 1855. El 1993 la compra Alstom i en el seu lloc ara hi tenim un centre comercial més. Era una

factoria puntera de motors navals, locomotores, grans turbines, etc. i quan dic grans vull dir motors com cases d'uns quants pisos d'alçada, turbines on hi entren camions per construir-les, torns per mecanitzar locomotores deixant-les a mida a la dècima de mil·límetre de precisió. Anecdòtic resulta que el director de la seva escola d'aprenents als anys 60 -70 era el Sr. Bec, director també del TBO on hi col·laboraven tècnics de prestigi fent la diversió amb "Los Grandes Inventos del TBO del Prof. Franz de Copenhague". El primer TBO sortí el mateix 1917.

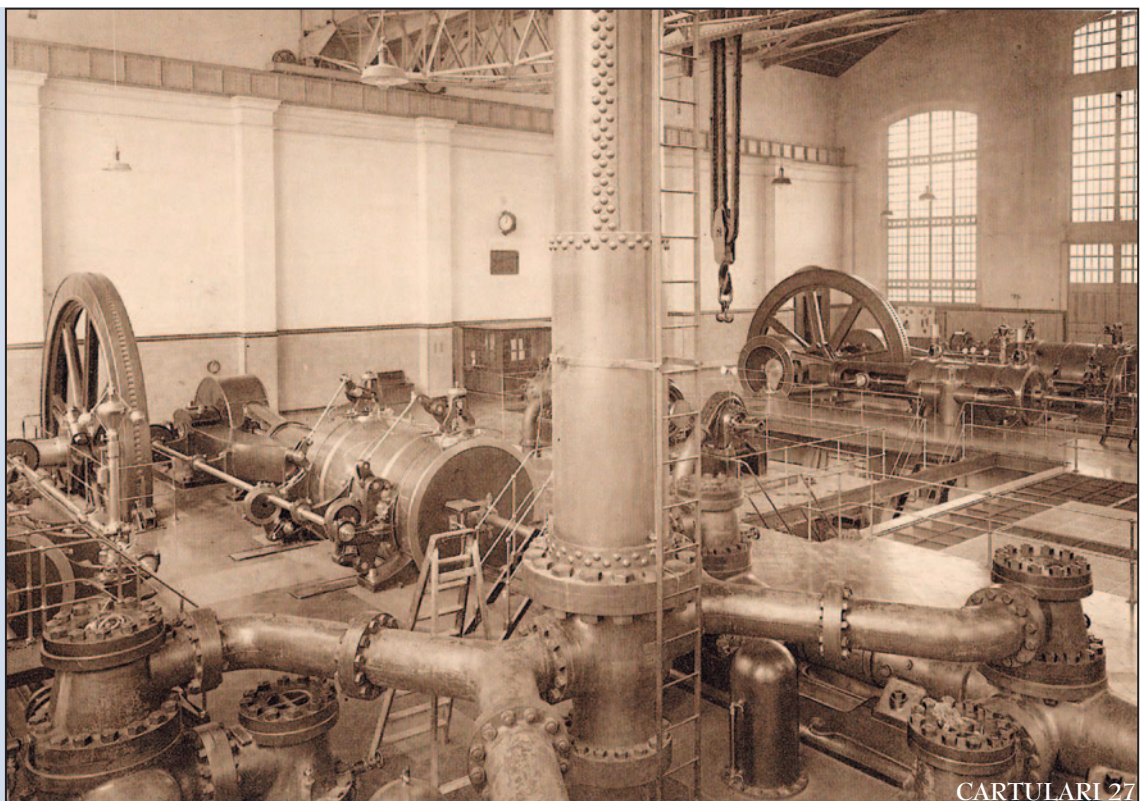
1919.- Hotel Ritz.

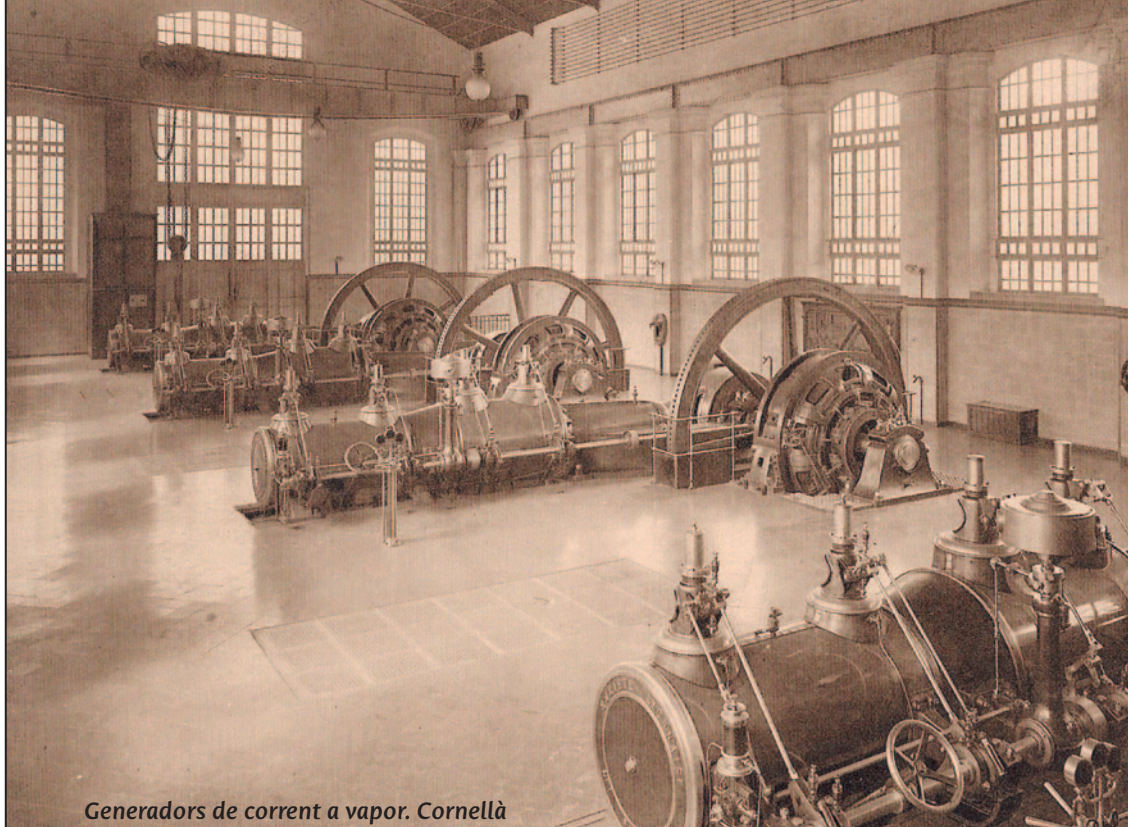
1920.- Singuerlin, nom de l'empresari de cotilles que urbanitzà als voltants de BCN amb zones residencials.

1924.- A la distribució li surt un company soterrat que va per sota les canonades d'aigua. El Gran Metro.

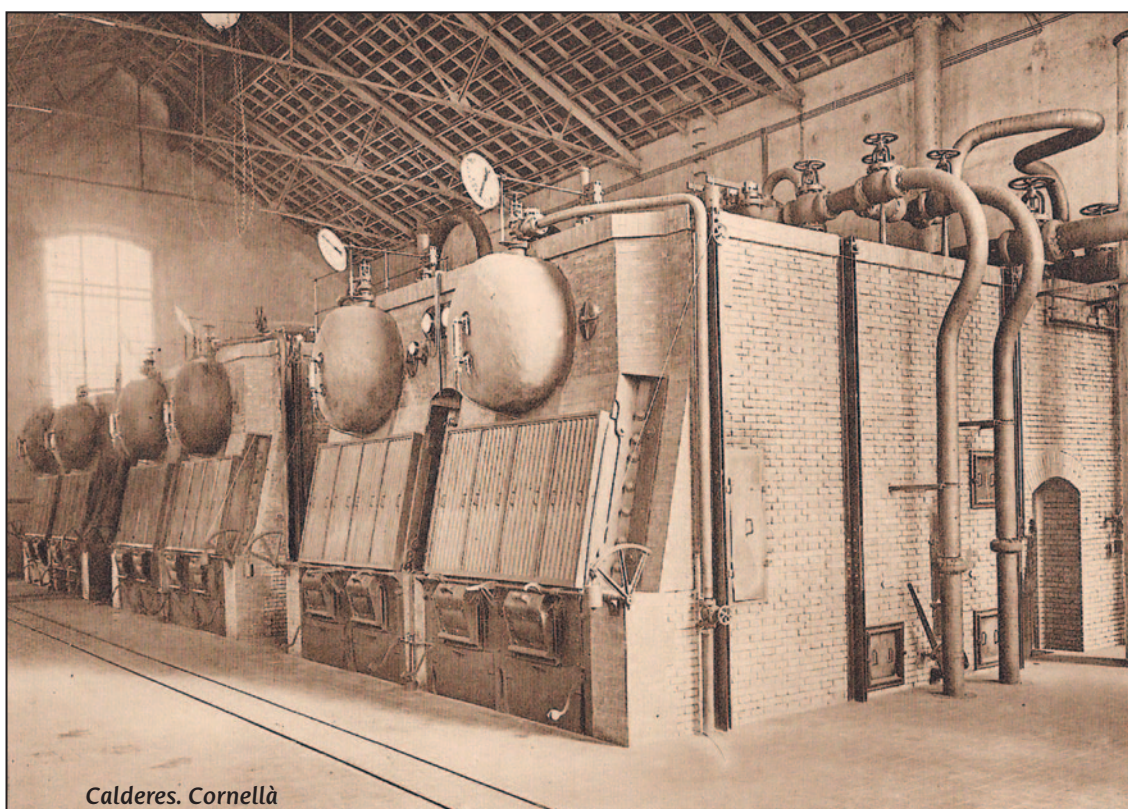
1929.- Expo Universal. Impuls a la ciutat com va passar amb les olimpíades del 1992. Grans millores de recursos a la ciutat. Per exemple, l'Estació de França i millora la seguretat de la ciutat amb la Caserna de Bombers del c. Lleida, avui recomanable museu, on tenien un laboratori del foc i una torre ben alta per mirar fums a la ciutat on promouen boques d'incendis, homologació ràcord Barcelona d'endoll ràpid per a mànegues de bombers, modernització del cos i del material. Pensem que les primeres bombes eren de vapor i havien de portar

Sala màquines de vapor. Cornellà

Generadors de corrent a vapor. Cornellà

Calderes. Cornellà

foc als carros i cotxes per donar energia a les bombes i com bojos a buscar subministraments d'aigua per la ciutat per alimentar-les. I em sembla que si volem anar pels camins de l'aigua de la ciutat ens és obligat esmentar aquest cos de bombers que sempre ha estat al costat de la protecció total de la ciutadania inclosa en el referèndum de l'u d'octubre 2017; quan la cosa estava ben encesa van donar seguretat física amb la seva presència i moral amb la seva actitud, devessall de bonhomia. Glòria e ells i al seu patró Sant Joan de Déu. Una escultura d'un bomber en aquest museu porta una criatura als braços com ensenya de salvament. Els Bombers seran sempre nostres!

1931.- 14 d'abril, Segona República i Restauració de la Generalitat Autònoma. En aquest període republicà s'ha socialitzat el lleure i l'ensenyament i als nens els torna el somriure. La setmana de vacances pagades al treballador es normalitza. "L'anar a fer un canvi d'aigües" no ja per prescripció facultativa sinó per oci és possible. Abans reservat per les classes altes, estiuejar comença a estar a l'abast de les classes més populars.

1932.- Diccionari de Pompeu Fabra. L'Arsenal de la Ciutadella convertit en Parlament de Catalunya, com l'au fènix reneix de la pólvora.

1933.- Projectes de millora sanitària que redueixen clo-

Cotxe bomba de vapor dels bombers.
Museu Espai Bombers, a BCN

rurs en l'aigua del Llobregat per construir un col·lector de salmorres fet de fusta com una bota de km de llarg resistent al salnitre que aboca des de Súria al mar directament sense vessament al riu. **La guerra el va estroncar.** Fins a 1989 no entra en funcionament el col·lector de salmorres fet de polièster i fibra de vidre per recollir l'excendent del llac salat, els residus de la mineria de Cardona, Súria, Balsareny i Sallent. **El 2025 n'estarà enllestit un de nou.**

1936.- Guerra civil. Col·lectivació de la SGAB; els treballadors com administratius i obrers assumeixen la direcció de l'empresa de manera eficient i justa.

1938.- Inèdit correu submarí que descriu la història de BCN per dessota l'aigua, en aquest cas de mar. El submergible C4 va fer Barcelona-Maó (Justificació de la seva inclusió: no deixa de ser un camí per sota l'aigua i ben curiós).

1940.- Postguerra civil tots els alts càrrecs de totes les empreses són ocupats pels franquistes i els sindicats lliures anorreats i són perseguits per falangistes que s'inventen "El Sindicato Vertical" per fer ramaderia dels obrers, on el gossos del capital són els "enchufaos" que la manen. En la SGAB la direcció d'abans de la guerra i els capitalistes intercedeixen per minimitzar la repressió. A partir de llavors queda el consell d'administració en poder de famílies burgeses, bancs, noblesa, militars, policies i falangistes. Amb el temps es va suavitzant la cosa i l'empresa pot organitzar-se amb tècnics i directius i sindicalistes clandestins d'una manera graonada pel valor de les persones i no pels "endolls".

Cada vegada necessitem més aportacions hídriques i tota aquesta aportació un cop embrutada s'ha d'evacuar a clavegueres de la ciutat i en el subsòl hi ha col·lectors sota els mateixos carrers que aquí són tenebrosos amb les plaques dels noms dels carrers assolellats a la super-

Monument al cos protector de bombers

fície per saber on són els operaris i amb el mateix plànol que el de la ciutat poden circular sense perdre's dins la foscor. A més tenim altres aigües com dèiem en el capítol 1; torrents soterrats i embornals de pluges i ens caldrà per assegurar un cabal regular, enormes dipòsits de milions de m3 per absorbir les avingudes en pluges i deixar-les anar a poc a poc com si fos un pantà soterrat. **De rius a Clavegueres, el Bogatell, torrent d'en Melis des**

d'Horta-Guinardó, rambla del Poble Nou fins a la platja passant per la planta depuradora del 1979 inaugurada per Tarradellas i acaba al mar amb un emissari submarí. Tot un tema a desenvolupar en algun article a part.

1941.- Troleibusos anomenats "Gilda" pels moviments que feien a les corbes.

1942.- Sanglas. Els germans Sanglas fabriquen motos al Poble Nou. Barriada industrial on es feia des de ceràmica fina com la xinesa al costat de tallers de mecanitzat de paliers per a la Seat o tallers de tractaments tèrmics i forja. Tot un Poble Nou per una activitat fabril nova.

1944.- Montesa marca de motos referent a l'orde de cavalleria creada pels Srs. Permanyer i Bultó al c. Còrsega. Posteriorment, s'escindí Bultó el 1958 creant Bultaco al barri de la Mina.

1945.- Eucort. Eusebi Cortés al c. Nàpols 124 fabrica cotxes entre els quals es troben les famoses "Rubies" que eren autos amb la caixa del passatge feta de fusta.

1946.- Pegasso fabrica cotxes de gran categoria esportiva i camions en el lloc on era la Hispano -Suiza; avui la marca ha passat a Iveco.

1950.- Marge esquerre Llobregat: Canal de la Infanta creat el 1820 té 17,4 km per regar.

Esdevé com ara, una claveguera per baipassar les captacions potables de Cornellà. Recull desguassos de la riera de Rubí on aboquen EDAR Terrassa i Rubí; derivació de l'Anoia que passa amb sífó per sota del Llobregat i el Sistema 7 de Sanejament que correspon a la recollida d'EDAR del tram Congost de Martorell fins a Sant Feliu de Llobregat, i d'aquesta EDAR pot subministrar cabal al Canal de la Dreta per regants. Arriba fins a Sants, i les seves escorrialles moren al cementiri de Montjuïc, on sinó tindria un millor enterrament?

1951.- Ve la Sisena Flota USA. Van anar venint sovint a repostar fins al 1987. Els navilis de guerra necessiten molt manteniment i curiosament contribueixen al control de l'aigua a BCN. Abans de carregar tones d'aigua potable els vaixells fan una anàlisi prèvia i, en els militars, molt més exhaustiva. Com a inconvenients tan sols troben un excés de salinitat. Mariners és igual a dollars i també a malalties venèries d'importació. Clínicas de barri, la botiga de "Gomas y Lavajes" com recorda cantant en Serrat, per solucionar la tornada a la base amb un bon rentat de baixos.

Una de devots: Durant el segle XIX i principis de segle XX anem l'església de Sant Felip Neri de matinalada on tenim a la placeta la font octogonal del Nen; escultura que encara no hi és per un furt i per la deixadesa municipal al no reposar-la en dècades. Era la primera parròquia a obrir a les 5 del matí per poder perdonar els pecats dels cràpules nocturns i honorables cavallers benestants de dia, que abans de tornar a la vida social confessa-

Segell del Correu submarí de la República Espanyola

ven les infidelitats sexuals que havien comès de nit i corrien a regenerar-se per continuar pecant l'endemà. Beneïda aigua beneïda que permetia tornar a penjar els barrets dels senyorassos als penjadors de "les cases de barrets" amb la consciència netejada pel confessor.

Aigua beneïda i aigua calenta, ambdues essencials, la calenta no es podia trobar a totes les cases. S'arranjava la neteja del cos en pulcres cases de cites com "Madame Petit", que tenien aigua calenta, no com les pobres prostitutes del carrer que recorrien per necessitat a les botigues de "lavajes". Servei i clients havien de visitar els bidets públics. Els bidets particulars sols eren a cases de molt bona família, però que el senyor no usava per dignitat i per no despertar sospites. **Difícil ho tenia la serventa per rentar-se al bidet que potser sols estava al bany dels Srs. i era necessari per a ella per esborrar rastres de l'assetjament i sotmetiment del senyor; sovint sofert en silenci per conservar la feina. No estem tan lluny del despòtic estupre dels segles passats. I Sant Felip Neri ja no obra tan d'hora per la manca de fe i no pas per la manca de cràpules.**

1955.- ETAP Sant Joan Despí ampliada el 1965 fins a 5,3 m³/s (1885) Marge dret del Llobregat. **Canal de la Dreta exclusivament per regar, posteriorment amb gestió per sequeres pot reduir el seu cabal de rec el 1955 per destinar-lo a potabilitzar.** A principis de segle XX ja funcionen colònies industrials amb aprofitament d'aigua mitjançant moltes preses per produir energia amb el seu

Bogatell

salt d'aigua. Cal destacar la Sedó que amb un canal retornable al riu fa girar dos grups electrògens i que per aprofitar el màxim en cas de poc cabal tenen les pales dels rotors de les turbines axials, orientables, per oferir més superfície de contacte a l'escadusser cabal, però que les permeti de girar a prou voltes com per produir el correcte servei elèctric.

1957.- Pantà de Sant Ponç de 24 hm³, al riu Cardener.

1962.- Gran nevada, congelació de certes canonades exteriors. Els bombers que majoritàriament considerem lluiten contra el foc, però aquest any va ser contra l'aigua, la neu i el glaç. L'ajuntament va donar l'ordre que els veïns traguessin la neu dels terrats per evitar esfondraments i es va aconseguir esfondrar infinitat de sostres d'autos aparcats amb les paletades de neu benintencionades i mal calculades que van caure de tanta alçada al carrer. El general Besiers de l'exèrcit va posar tropes a disposició d'en Porcioles alcalde.

1963.- Creació càtedra primera d'Espanya de microbiologia a la Universitat de BCN.

1966.- Est. Trac. Aig. Potable de Cardedeu 8 m³/s. canonada de 3 m de diàmetre. Curiós és que per localitzar avaries es buida el tub i un automòbil corre per dins a tota velocitat marcant les fuites per on perdia aigua i que ara a l'estar buit el tub entra de l'exterior com si fos una font.

1968.- Aigua del Ter, tres actors, els tres pantans de Sau 151 hm³ any 1965 captació, Susqueda i el Pasteral.

1969.- Col·lector de l'autopista AP7.

1970.- Experimentació en Planta Pilot de mètodes de tractament que 25 anys després s'utilitzaran industrialment per al tractament actual de l'aigua.

Canal de la Dreta

1976.- Pantà de la Baells 400.000 hm³, riu Llobregat.

1977.- Creació de Laboratori microbiologia per al control d'aigua potable i continental.

1979.- Tub del Governador. Recorregut 2,3 km canonada d'1,5 m diàmetre cabal màx. 1,2 m³/s. Passa per un sífó. Per salvar el sobreeixidor de la riera de la Fontsanta de Sant Joan Despí a la riera d'en Nofre i després al Llobregat. Inici al Papiol, recull aigües brutes de Canals Capdevila i Ferrer i Mora i del col·lector de l'Autopista AP 7 com ajuda en paral·lel per treure-li brutícia al Canal de la Infanta. Canal que era l'anomenat Rec Vell del segle XII.

1980.- Planta Tractament d'Abrera 3,2 m³/s.

1980.- Restauració Generalitat.

1989.- Col·lector de Salmorres de Cardona a l'EDAR Prat 265 l/s Recull una branca de Cardona i Súria amb l'altre de Sallent a Castellgalí on s'uneixen en un sol tub que recollirà també de la Solvay de Martorell.

1992.- Jocs Olímpics. Assegurament de la qualitat de l'aigua amb ozó. Molts d'altres aprofitaments ja tenen tractament d'alta tecnologia, com membranes de nanofiltració a la central de Besòs.

Es contempla el tema hídric en conjunt tant d'aigües netes com brutes i la seva depuració i aprofitament. Aigües de Barcelona actua com a negoci prenent-se seriosament la preservació del bé escàs que és l'aigua. Una mostra n'és quan s'impulsa la legislació en matèria de vessaments a través del químic Roger Lloret, que fou el primer policia privat de rius. Augmenta la implantació d'EDAR (Estació Depuradora d'Aigües Residuals) milloren les ETAP (Estació Tractament Aigua Potable).

1998.- Pantà de la Llosa del Cavall 79 hm³. Riu Cardener.

2000.- ATLL - ACA gestiona una complexa xarxa dels recursos hidràulics a Cat i especialment complicat a l'àrea de Barcelona, Costa Brava i Tarragona amb l'Ebre. Estació Distribuïdora Trinitat i Fontsanta un autèntic transvasament de rius amb aigua tractada per beure, ús industrial i depuració de les residuals. **Tota aquesta aigua que entra després s'ha de depurar per tornar-la al mar. Les cerveseres havien de portar aigua del Montseny perquè la beguda tingués bon gust.** Ara amb l'osmosi, reines i carbó actiu aconseguen una fórmula tan secreta per a l'aigua com la de la mateixa cervesa, car per produir 1 l de cervesa en gasten 4 l d'aigua. Amb la Coca-Cola deu passar el mateix.

2000.- 22 arrova.

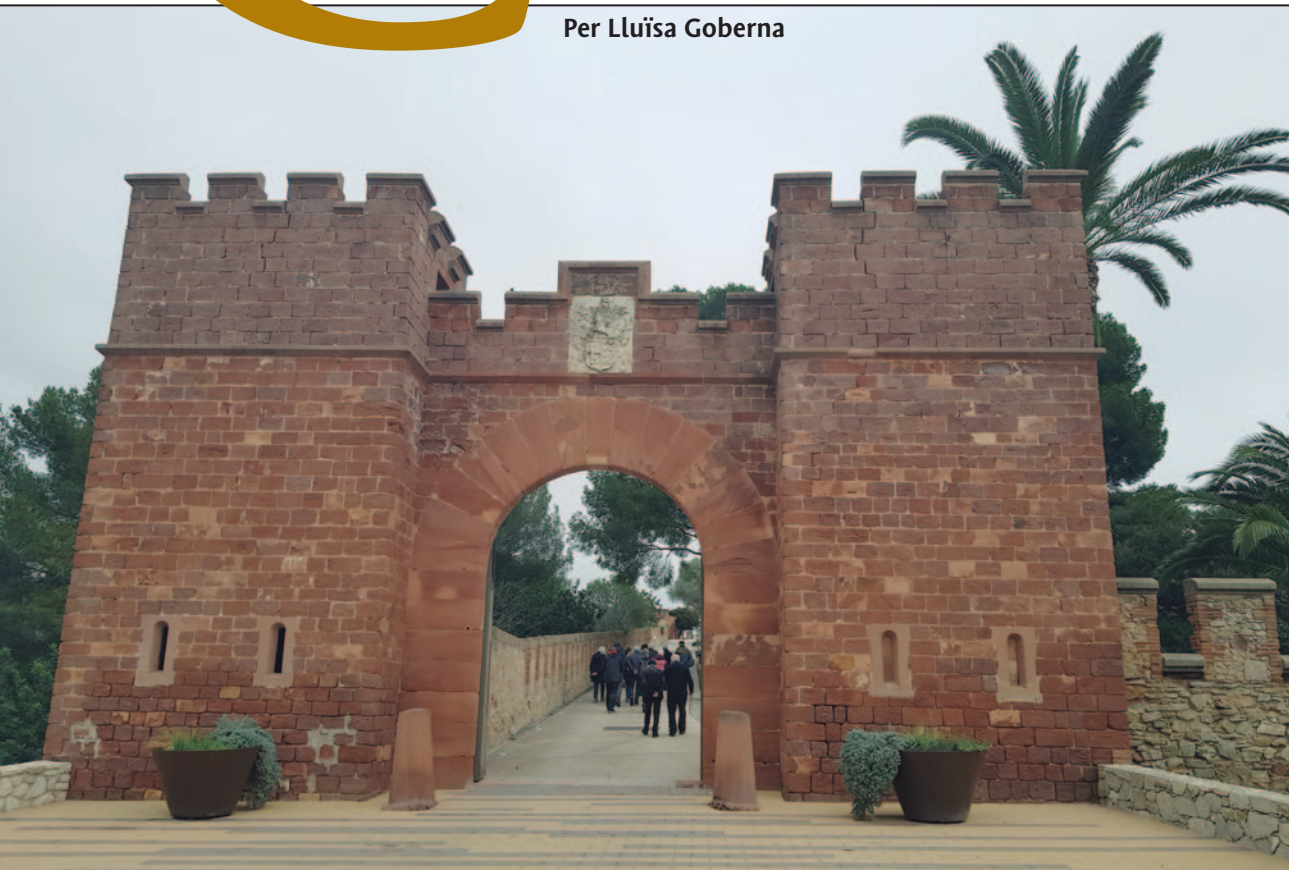
2002.- Dessalinitzadora de La Tordera a Blanes.

2009.- Dessaladora d'aigua de mar, la més gran d'Europa. 200.000 m³ / dia.

Segle XXI.- El control de qualitat, xarxa i la depuració actualment és a BCN de les més complexes del món explotada i controlada per personal català de la SGAB altament qualificat. La majoritària propietat d'Agbar és internacional amb Suez i Criteria al capdavant. I sap gestionar molt bé la concessió i exclusivitat d'empresa privada de servei públic tenint la consideració de les administracions i dels partits polítics, amb l'experiència que donen els més de 150 anys des de la seva creació i que ja n'ha vist de tots colors... i a més és la propietària de les instal·lacions. ©

ASTELL DE ASTELLDEFELS

Per Lluïsa Goberna

El nom del Castell de Castelldefels o Castell de Fels, no està prou confirmat. Hi ha diferents hipòtesis; el nom surt esmentat en el Cartulari de Sant Cugat l'any 967 com a "Castrum Felix", que prové del concepte llatí felix=fèrtil, mot que utilitzaven els romans per anomenar els llocs o camps fèrtils.

També surt documentat l'any 972 com a Castrum Feles dins del terme del Castrum de l'Eramprunyà i que l'any 985 el comte Borrell II de Barcelona el va annexionar al Monestir de Sant Cugat.

El Castell està ubicat dalt d'un turó d'uns 59 metres d'altitud sobre el nivell del mar, en la franja costanera entre el Garraf i Barcelona i des d'on es domina estratègicament tot l'entorn. En el seu subsòl s'han trobat restes d'un antic poblat ibèric i una vila romana.

L'any 1328, segons documents, era només una casa fortificada. Va ser poc després quan va ser constituït en Castell. El poble de Castelldefels es va anar confi-

gurant als peus del castell i al segle XV i XVI es van anar construint diverses torres de defensa per tal de defensar-se de les incursions dels corsaris, molt freqüents a l'època. Aquestes torres van ser finançades pel mateix poble. Actualment, estan encara en peu algunes d'elles i són considerades Béns Culturals d'Interès Nacional.

L'any 1550 es va construir el que es denomina Cos A de Llevant per consolidar les estructures de defensa contra les invasions de l'imperi turc, amb l'ajuda dels pirates barbarescos. La construcció es va fer amb pedra de marès rogenca.

Al segle XVIII es va realitzar l'ampliació del Castell, la construcció del Cos B de Ponent. Per tal de continuar fent front als atacs de la pirateria es va ampliar la fortalesa. L'any 1734 es va bastir l'altre cos del castell amb pedres i maons de color blanc-beix.

Després de canviar de diferents mans, el 1883 el castell es trobava bastant malmès. I va perdre el seu sentit defensiu amb la desaparició de la pirateria. **L'any 1897 el banquer i polític català Manuel Girona i Agra-fel el comprà per tal de restaurar-lo.** La primera obra la va encomanar a l'arquitecte en Ramon Soriano Tomba.

Tal com es veu, el castell actualment té molt a veure amb aquesta reforma que es va fer al segle XIX. La muralla i les torres que es veuen en l'actualitat són

trobar en les obres de restauració i que es poden veure en el subsòl d'aquesta, en el presbiteri, sota un paviment de vidre.

L'Ajuntament va aprovar el 2001 un programa de noves obres de rehabilitació. Entre les quals hi ha la creació d'un Centre d'Interpretació de la història del castell, dues sales d'exposició i un mirador situat a la part més alta del Castell, des d'on s'admira una magnífica panoràmica.

SÍMBOL PROTECTOR DE LA CIUTAT

d'aquesta època. I la segona, la restauració de l'església del castell, va ser dirigida per l'arquitecte Enric Sagnier Villavecchia.

L'any 1988 l'Ajuntament de Castelldefels va comprar el Castell i va iniciar un projecte de rehabilitació de l'església de Santa Maria. **I es va adequar per poder fer visibles les ruïnes ibèriques i romanes que es van**

A l'entrada del castell es troba la Torre de guaita, de planta circular, i que era un element defensiu.

Ja dins l'edifici es troba el pati d'armes que és el distribuïdor del castell i per on vam començar la visita guiada, a càrrec de la Sílvia Garcia, que ens va fer un esplèndid recorregut per la història del castell.

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA

L'església és l'espai més antic del Castell. Data del segle X, quan el poblat feia frontera amb el Califat de Còrdova. La primera notícia documental és del 967, quan sota la direcció del Monestir de Sant Cugat i per encàrrec del comte Sunyer es va construir l'església.

L'església es va fortificar durant els segles XIV-XV. L'any 1717 es van fer obres d'ampliació i es va constituir la confraria de la Mare de Déu de la Salut, que tenia com a finalitat principal la del rescat dels captius que estaven en mans dels pirates.

Va ser l'església parroquial de Castelldefels fins al 1909, en què es va construir una de nova al poble, gràcies a Manuel Girona, que havia comprat anteriorment el Castell.

Durant la Guerra Civil fou presó dels brigadistes que van voler desertar i encara es poden veure, ja que han estat resguardats, els dibuixos-grafits que feien els brigadistes a les parets.

Es pot veure en el seu interior també un interessant audiovisual sobre els orígens de la ciutat i la relació amb la pirateria.

Audiovisual a l'interior de l'església

SALA DE MAQUETES

En aquesta sala antigament es trobava la cuina. Actualment, hi ha diverses maquetes del castell on es pot veure les remodelacions que ha patit durant la seva història. També hi ha diferents plànols a les parets on s'expliquen les transformacions que ha patit Castelldefels a través dels segles, des del poblat ibèric fins al segle XXI.

Audiovisual sobre els brigadistes de la Guerra Civil i grafitis que feien a les parets de la capella, quan estaven presos

ESPAI D'EXPERIÈNCIA PIRATA

Amb el nom de Piratia es descobreix aquest espai, on antigament estaven les cavaleries del Castell.

És una experiència interactiva que introdueix el visitant en el món de la pirateria a través de diversos audiovisuals a terra i a les parets i una atractiva escenografia que ens porta a la bodega d'un autèntic vaixell pirata amb la seva tripulació. Una experiència força interessant, multisensorial i lúdica que ens endinsa en la història i context social del fenomen de la pirateria. També hi ha una sala de jocs on es detalla els atacs dels pirates, la defensa de la costa, els botins i el que costava el rescat dels presoners, mentre nens i grans gaudeixen tot jugant.

Sala de maquetes

Espai Piratia. Representació de la bodega d'un vaixell pirata

SALA NOBLE o INSTITUCIONAL

Escut de la baronia d'Eramprunyà

Pujant per l'escala que accedeix pel pati d'armes se situa la planta noble on estan ubicades diferents sales; la principal i més destacable és la Sala Noble. Avui en dia conserva l'aspecte de l'última restauració que es va fer quan va comprar el Castell en Manel Girona. Aquesta sala va ser testimoni de grans festes, balls i reunions de la burgesia catalana. I va fer venir personal de França perquè li conservessin el castell. En Girona va deixar la seva empremta per tot aquest entorn i es pot veure el seu l'escut de la baronia de l'Eramprunyà, ja que ell va ser propietari també d'aquesta baronia en comprar el castell i, per tant, es convertí en baró de l'Eramprunyà.

Destaca la magnífica llar de foc, no més decorativa, amb motius vegetals amb les inicials MG a la campana i el fris de la part superior de les parets d'estil renaixentista.

Sala d'Esgrima

SALA XINESA

En aquest espai es poden veure fotografies a les parets, en gran format, en blanc i negre de diverses parts del castell. Hi ha una foto mural en què es veu la reforma de Manel Girona, que va voler donar al castell un aspecte més medieval.

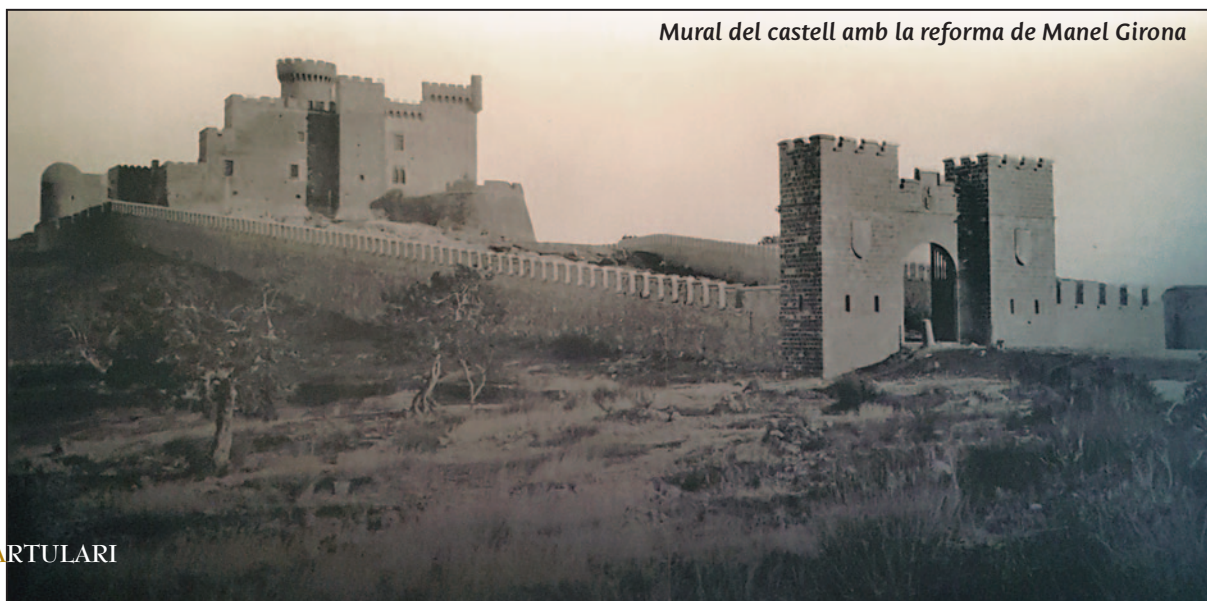
SALA D'ESGRIMA

El que destaca aquí són els quinze medallons de les parets que daten del segle XVIII i que van ser restaurats el XIX per encàrrec de Manel Girona. Aquests medallons tenen unes màximes escrites a sota. Són reproduccions de gravats de l'obra d'Otto van Veen (1556-1629) "Quinti Horatii Flacci emblemata" ("Emblemas de Quintus Horactius Flaccius") que va ser editat l'any 1607 i traduït al castellà amb el títol "Theatro Moral de la Filosofia de los Antiguos y Modernos". També es troben damunt de pilars els bustos d'emperadors romans.

Sala Xinesa

Mural del castell amb la reforma de Manel Girona

Escultura
"el petó perdut", en
l'antic menjador

MENJADOR

En aquesta sala on s'ubicava l'antic menjador es pot veure al centre un tros de terra conservat que era l'antic paviment de rajoles del segle XIX i una escultura en terracota policromada denominada "el petó perdut", de l'escultor Lambert Escaler i Milà, obra del 1902. Els vitralls de les finestres són originals i van ser creats al prestigiós taller Rigalt i Granell de Barcelona (1897-98).

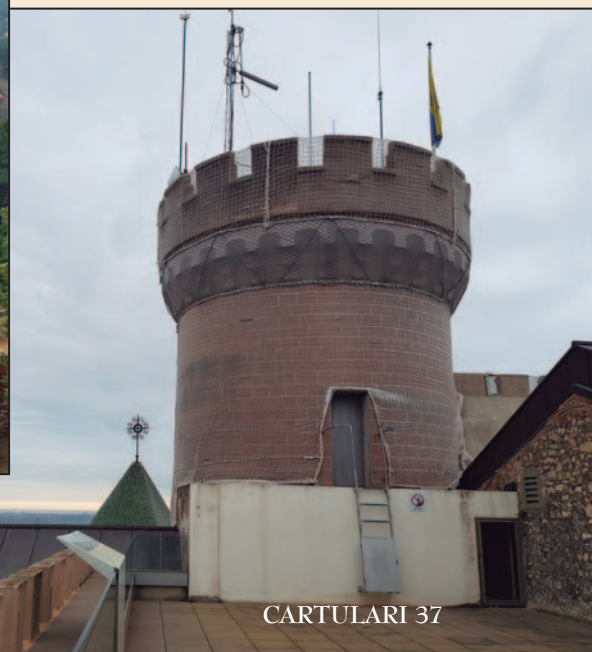
Com a nota curiosa i exclusiva, en arribar al Castell ens van oferir un "petit dejeneur" a la part alta del Castell, on vam degustar, cafès, pastes i sucs.

Per acabar la visita vam pujar al terrat-mirador per tal de poder gaudir d'unes magnífiques vistes.

El Castell es pot visitar des del 2007, en què es van acabar les obres de rehabilitació destinades a fer dels seus espais un ús públic.

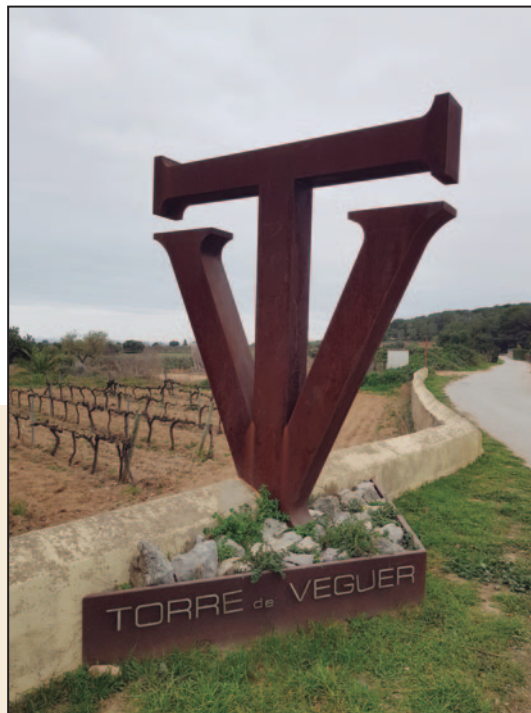

Degustació
"petit dejeneur"

TORRE DEL VEGUER

Celler
d'excel·lència

La Torre del Veguer està situat a Sant Pere de Ribes, en un entorn força bucòlic. És un celler familiar de producció artesanal amb vinyes pròpies. És un edifici d'estil eclèctic que en els seus orígens va ser un mas fortificat medieval del segle XIV i on encara es poden veure alguns elements de l'època.

L'any 1413 es va fundar en aquest espai el monestir dels monjos jerònims, que van construir el celler per tal de produir el seu vi. Anys més tard els monjos van deixar la casa per anar-se'n a un altre lloc.

Passat el temps va ser-ne propietària la família Avinyó i és quan va començar a denominar-se Torre del Veguer, en obtenir un dels seus membres la Vegueria de Vilafranca el 1601. Aquesta família va mantenir la propietat durant molts anys.

El 1878, després de passar per diversos propietaris, va comprar la finca en Josep Ferrer Vidal, nascut a Vila-

sident de la Patronal Foment del Treball Nacional.

Avui en dia el celler està dirigit pels seus successors. Des del 1995 té la denominació d'origen DO Penedès i és quan es va iniciar un nou període amb vins de qualitat de varietats autòctones com malvasia de Sitges, moscatell, xarel·lo, garnatxa, shyrà.

Actualment es fa vi vegà i la producció és a la manera tradicional. Tot això el fa ser un referent en el món de la viticultura.

La Torre del Veguer ha estat catalogada per la Generalitat de Catalunya com edifici historicoartístic.

VINYES

Vam iniciar la visita per les vinyes amb la nostra excel·lent guia, la Cristina Escoda.

A les vinyes s'hi troben rosers per tal de protegir-les dels insectes. La vinya està situada en espatllera per airejar-la més i així evitar al màxim la formació de fongs. La vinya a la costa dura uns trenta anys i es planten nous ceps. La verema es fa a mà. A Bolvir de

nova i la Geltrú, primera generació de l'actual família propietària, que va fer diverses reformes, una d'elles la construcció d'una torre quadrada i una capella. Interessat per l'enologia, va cursar diversos estudis a Bordeus. Empresari d'èxit en el ram del tèxtil, va ser cofundador de la Transmediterrània, Tabacs de Filipines, Banc mercantil, etc..Va ser també president de la Caixa d'Estalvis de Barcelona i pre-

la Cerdanya tenen també vinyes experimentals en la varietat Riesling i de Pinot Noir, en vinyes d'alçada.

El 1880 la fil·loxera va atacar les vinyes de Catalunya i per contrarestar es van implantar ceps americans empeltats amb varietats genuïnes.

Una de les vinyes que es poden veure són de Cabernet, que tenen vint-i-cinc anys, i una altra de muscat i malvasia. Les vinyes des de 2016 son 100% ecològiques.

Celler amb equipació moderna

CELLER

En el celler s'han respectat les estructures medievals alhora que s'han incorporat modernes instal·lacions. Aquí es troben uns dipòsits d'acer inoxidable, on ens van explicar tot el procés, que es fa en tot manual i artesanal. Cada varietat de raïm té una temperatura diferent.

El clàssic Panades, vi escumós blanc Brut Nature, es diu Marta, en memòria de la presidenta i gestora del celler, amb un màster d'enologia, Marta Estany, que va fer el traspàs el passat 2021. Aquest vi està en criança quatre mesos en horitzontal. Tot el procés és manual.

En el celler s'aprofita tot i es porta a les destil·leries.

Quan la pandèmia va servir per fer alcohol.

CELLER DELS MONJOS JERÒNIMS

Aquest espai era l'antic celler dels monjos jerònims que van edificar per elaborar els seus vins. Hi ha dues àmfores antigues per emmagatzemar 770 litres, i botes de roure francès i americà. Les botes es canvien cap als sis anys. Es fan 100.000 ampolles l'any. També s'hi troben dues premses del segle XIX. **L'antic cup de pedra de l'any 1413 dels jerònims actualment encara s'utilitza. És l'únic vi que es treu d'un cup de pedra tan antic. El vi negre produït es diu "Jeronimus".** Es pot veure un forat al terra que donava al mar (en un altre època tenia sortida al mar quan aquest estava més a prop).

L'antic celler dels monjos Jerònims, on es veu el cup de pedra de l'any 1413

Antic celler amb les dues àmfores al fons

Sala Dalí

SALA DALÍ

La relació d'amistat amb el mundialment conegut artista Salvador Dalí va fer que li dediquessin una sala amb algunes obres de l'autor, de l'època 1960-1970. Les ampolles d'edició limitada porten l'etiqueta amb detalls de l'obra del pintor *Estudi de la joia*. "Els Raïms de la immortalitat" (1970), que segons paraules del pintor "simbolitzen la immortalitat continguda en la suspensió biològica" i que donen nom al vi.

La història de les joies és d'inicis de la dècada dels quaranta, quan Salvador Dalí s'associa amb dos joiers de Nova York i dissenya les primeres joies. El 1958, la Fundació Owen Cheatham compra les joies i continua ampliant la col·lecció fins a 1970. Actualment, les joies i els dibuixos realitzats per dissenyar-les es troben exposats a la Fundació Gala-Salvador Dalí.

El tast el vam fer a l'estança on vivien els monjos jerònims. Hi ha un diploma de la 1a Medalla d'Or concedida en l'Exposició Universal de Barcelona el 1888.

Vam començar el tast per un vi blanc "Maricel", verema 2021, malvasia de Sitges, afruitat préssec i poma, no dolç i destacada acidesa, amb certificat ecològic.

Vam seguir pel negre "Jeronimus", shyrà, cirera, brillant, aroma molt intens i molt suau de paladar, passat per àmfora.

Fou una sortida amb dues visites força didàctiques i amenes que vam fer el dissabte 19 de febrer. ©

Vi "Els Raïms de la immortalitat"

CATALUNYA I HONGRIA

AGERMANADES A L'EDAT MITJANA

Per Carles Aparicio
Comanador de la Domus
Templi Barcinonensis

LA DISTÀNCIA, TANT GEOGRÀFICA COM CULTURAL, DE LES DUES NACIONS, VA SER ALESHORES I ÉS ARA NOTÒRIA.

J a a mitjans del segle X, una ràtzia hongaresa del centre d'Europa va travessar i saquejar els comtats carolingis, especialment els de Besalú i Girona, i van arribar fins i tot a les portes de Barcelona. Però dels enfrontaments bèl·lics es va passar al cap d'un temps als interessos mutus.

Si bé inicialment aquests llaços van ser circumstancials, a partir del segle XIII van ser estratègies matrimonials de la Casa d'Aragó i la Casa d'Árpád. Els principals protagonistes d'aquests enllaços, d'entre alguns altres de menys rellevància, celebrats entre el segle XII i el XIII, van ser:

► **Emeric I d'Hongria** (*Székesfehérvár, Hongria, 30/9/1174 - †Esztergom, Hongria, 30/11/1204), rei d'Hongria, Croàcia, Dalmàcia i Eslovènia, que en morir inesperadament la seva promesa Agnès, filla Frederic I Hohenstaufen (*Altdorf, Alemanya, 1122 - †Silifke, Turquia, 10/6/1190) del Sacre Imperi Romanogermànic en 1184, es va casar en 1196 amb **Constança d'Aragó i de Castella** (*Lisboa, Portugal, 1179 - †Catània, Sicília, 22/6/1222). Primer matrimoni aquest de Constança, que tan sols va durar 8 anys, per la mort per malaltia del rei.

► **Andreu d'Árpád, coneguda com Violant d'Hongria** (*Esztergom, Hongria, 1215 - †Osca, Corona d'Aragó, 9/10/1251), es va casar en primeres núpcies el 8 de setembre del 1235 a la catedral de Barcelona amb **Jaume I "el Conqueridor"** (*Montpeller, Corona d'Aragó, 2/2/1208 - †Alzira, Corona d'Aragó, 27/7/1276), rei d'Aragó, de Mallorca, de València, comte de Barcelona, d'Urgell, i senyor de Montpeller.

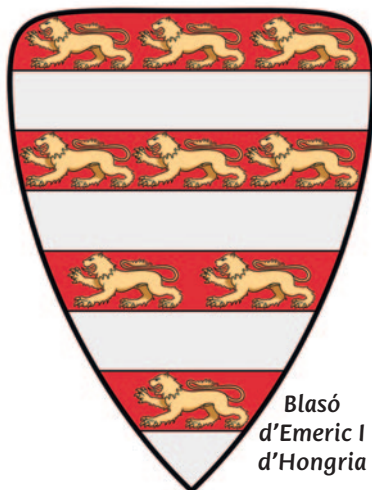

Retrat del rei Jaume I

Bust d'Andreu II d'Hongria, pare de Violant

Constança d'Aragó i de Castella

Blasó d'Emeric I d'Hongria

Però tot i la desaparició de la Casa d'Árpád el 1301, amb la mort del rei Andreu III d'Hongria (*Venècia, 1265 - †Buda, Hongria, 1301) sense successor designat ni hereus barons, les aliances van seguir succeint-se, primer amb la Casa de Hunyadi i després amb la Casa de Jagellón. Els enllaços matrimonials més rellevants amb aquestes cases són:

► **Maties Corví I "el Just"** (*Kolozsvár, Hongria, 23/2/1443 - †Viena, Àustria, 6/4/1490), fill del gran guerrer Janos Hunyadi (*Transsilvània, Romania - †Zemun, Hongria, 11/8/14), es va casar en terceres

núpcies el 22 de desembre de 1476 amb Beatriu d'Aragó (*Nàpols, Itàlia, 16/11/1457 - † Nàpols, Itàlia, 23/9/1508). El 1490, el rei morí i Beatriu es va tornar a casar en segones núpcies amb Vladislau II de Bohèmia i Hongria (*Cracòvia, Regne de Polònia, 1/3/1456 - † Buda, Hongria, 13/3/1516) i tornà a ser reina consort d'Hongria. Aquest matrimoni va ser concertat i condicionat per tal que ell pogués regnar com a successor de l'anterior marit de Beatriu. El matrimoni es va dissoldre el 1500.

Relleu de Beatriu d'Aragó.
Galeria d'Art Nacional Hongaresa
a Budapest

Moneda on es veu representat Vladislav II de Bohèmia i Hongria

Maties Corví I. Estampa sobre fusta de 1488

Una de les versions de l'escut de Maties Corví.

Les campanyes de l'Exercit Negre de Maties Corví (1458 - 1490)

Retrat de Lluís II d'Hongria i I de Bohemia atribuït al pintor Hans Krell

Maria d'Hongria, neta de Ferran "el Catòlic", en un retrat de jove, de Hans Krell

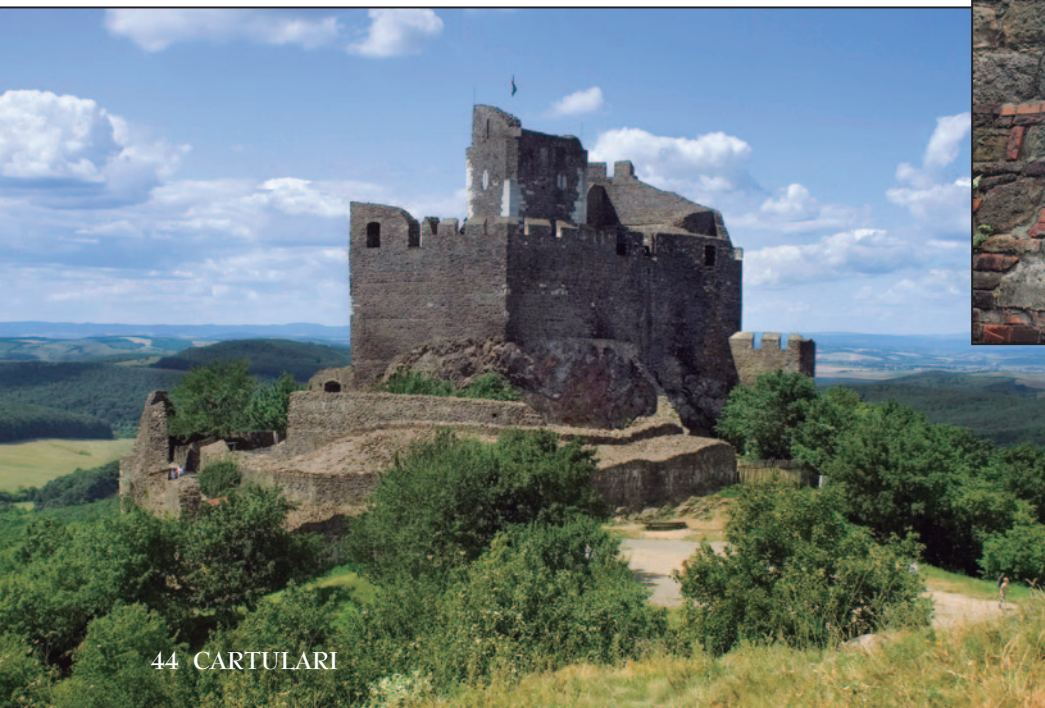
Maria, ja vidua de Lluís II d'Hongria

► **Lluís II de Hongria i I de Bohèmia**

(*Buda, Hongria, 1/7/1506 - †Mohács, Hongria, 29/8/1526) es va casar el 13 de gener de 1522 amb Maria von Ungarn d'Habsburg, coneguda com Maria d'Hongria (*Brussel·les, Països Baixos, 18/9/1505 - † Cigales, Espanya, 18/10/1558) néta de Ferran II d'Aragó "el Catòlic". Aquest matrimoni va durar molt poc, ja que el rei va morir quan tan sols portaven 4 anys de casats. Maria no es va tornar a casar.

El Castell d'Holloko, construït el segle XIII com a defensa, va estar molt de temps, des de 1522, sota el mandat dels turcs, fins que el 1683 va ser alliberat pel rei Jan Sobieski. Al segle XVIII es trobava bastant malmès, fins que posteriorment es va reconstruir parcialment i actualment es pot visitar. És Patrimoni de la Humanitat per la Unesco.

Castell d'Holloko

El 13 de juliol del 1686, entre 50 i 60 catalans, van formar part del contingent que va assetjar i va recuperar, després de 145 anys en mans turques, la ciutat de Buda.

La victòria es va celebrar a Barcelona, cremant un ninot que representava el governador musulmà, però també en altres poblacions del Principat, com Agramunt, amb misses, desfilades i representacions teatrals per celebrar la nova.

Placa colocada a Budapest, per la Generalitat de Catalunya, l'any 2000

Més tard, després de finalitzar la guerra de successió, al començament del segle XVIII, els refugiats catalans van fundar a terres meridionals d'Hongria la ciutat de Nova Barcelona, a

l'actual barri de Dolja de la ciutat de Nagybecskerek, a la vora del riu Bega, a la qual el 6 de juny de 1769 se li va concedir els privilegis de mercat.

Els catalans de finals del segle XIX van estudiar amb gran interès la situació d'Hongria dins la monarquia austrohongaresa, sorgida del compromís del 1867.

Després de la unificació el 1873 de les ciutats hongareses d'Obuda, Buda i Pest, a Budapest, la relació va continuar, i així per exemple, en l'àmbit esportiu cal destacar al magnífic futbolista i entrenador del FC Barcelona, László Kubala Stecz (Budapest, Hongria, 10/6/1927 - † Barcelona, 17/5/2002). **I en l'àmbit cultural cal esmentar, en la dècada dels 70, la creació de l'assignatura de llengua catalana a la Universitat de Budapest.**

László Kubala

Ja el 2009 se'n va fer ressò, de aquesta antiga relació entre totes dues nacions, el Museu d'Història de Catalunya a Barcelona i el Museu Nacional d'Hongria a Budapest, que van coorganitzar una mostra, en la qual es van reunir un conjunt de 225 peces procedents de museus i col·leccions privades d'Europa i els Estats Units.

Pel seu costat, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) va establir un conveni internacional de cooperació acadèmica amb la Budapest University of Technology and Economics (BME).

A l'agost de 2012, el president de la Diputació de Lleida, Joan Reñé, en el marc del XXV Aplec Internacional a Budapest de l'Associació per a la Difusió del Folklore, va destacar els antics vincles entre Catalunya i Hongria, recordant els llaços de la corona Catalanoaragonesa i l'Imperi Austrohongarès.

Políticament, al desembre de 2018, el ministre de extrema dreta hongarès d'Exteriors i Comerç, Péter Szijjártó (*Komárom, Hongria, 30/10/1978) en unes declaracions desafortunades va manifestar al cap de la diplomàcia espanyola Josep Borrell i Fontelles (*La Pobla de Segur, Lleida, 24/4/1947) que **"Catalunya és un assumpte sensible i Hongria continuarà donant suport a la unitat d'Espanya."** No fa falta dir que això va refredar ostensiblement les fins ara bones relacions entre Catalunya i Hongria.

A 1 de gener de 2019 la població hongaresa a Catalunya era de 1.765 persones, i al 2020 va augmentar en 183 persones més, segons l'Institut d'Estadística de la Generalitat de Catalunya, xifra que representava

tan sols el 0,15% del total de la població estrangera.

Malgrat tot, Miklós Horváth, president de Hungarian Foreign Trade Association i membre de la junta directiva de la confederació de propietaris i industrials hongaresos Munkaadók és gyáriparosok országos szövetsége (MGYOSZ), en un intent de tornar a estendre ponts entre Hongria i Catalunya, va afirmar a finals del 2021 que **"la col·laboració entre Catalunya i Hongria podria crear un nou ecosistema de retenció de talent perfecte per a les noves circumstàncies del planeta"**.

Actualment Hongria vol intentar esdevenir una de les destinacions turístiques importants, més enllà de la perla del Danubi, com pot

ser la ciutat de Debrecen o el parc nacional d'Hortobágy. ©

Budapest University of Technology and Economics (BME)

Mapa del reino d'Hongria, dins d'Europa, vers l'any 1190

RACONS DE GIRONA

Tot caminant pel Passeig Arqueològic i les seves Muralles

De la ciutat de Girona podríem omplir pàgines per parlar de la seva extensa i important història, els seus tresors artístics, sense oblidar que ha estat i és una ciutat viva, plena d'esdeveniments socials i culturals i dels seus nombrosos monuments amb una arquitectura que ens parla de temps passats. És sense cap dubte una ciutat que enamora a tothom qui té l'ocasió de visitar-la.

Però aquí només ens centrarem en dos llocs emblemàtics de la immortal Girona; les Muralles i el Passeig Arqueològic.

LA PRIMITIVA MURALLA

La primera muralla es va aixecar al segle I aC, durant l'època romana, quan el general romà Gneu Pompeu Magne va fundar la ciutat de Gerunda, que va ser un punt estratègic i privilegiat per controlar la Via Augusta. La fortificació presentava un traçat triangular, seguint l'orografia del terreny, que envoltava i protegia la població de nombrosos atacs. Amb la reforma del segle III i a causa de les incursions bàrbares es van afegir torres de-

fensives, entre elles el Portal Sobreportes i la Torre Gironella de planta quadrada.

En l'època carolíngia, als segles IX-X, es van fer nombroses reformes a les muralles quan la ciutat estava situada a la frontera entre el regne franc i els territoris àrabs i era pas d'exèrcits defensors i invasors. S'incrementà la consistència dels murs donant-los més gruix. D'aquesta muralla primitiva actualment encara se'n poden veure alguns vestigis, sobretot als basaments de la muralla.

MURALLA MEDIEVAL

Les muralles medievals es van construir entre els segles XIV i XV, ja que la ciutat anava creixent més enllà del vell i reduït clos de la Força Vella i moltes zones quedaven desprotegides. Per tant, es van fer importants ampliacions dels murs. En el segle XIV, quan regnava Pere el Cerimoniós i per protegir a la nova població que s'havia instal·lat fora d'antic recinte, a part de consolidar la ja existent muralla, s'hi van construir de noves, com la muralla del Mercadal, amb tècniques més avançades.

El 16 de març de 1362, segons ha quedat datat en una llosa, es va construir la torre anomenada Cornèlia. Fou

Per Lluïsa Goberna

Torre Còrnèlia

començada per voluntat del Consell de la Ciutat amb els jurats Ramon Malarç, Francesc Santceioni, Ramon Ribot, Francesc Çatria, Arnau Vila-gran i Guillem Guic. La construcció formava part del sistema defensiu de la ciutat, juntament amb la muralla. Durant les obres d'ampliació de les sales capitulars, l'any 1705, la torre s'incorporà al nou edifici.

Al segle XVII es va afegir per a la defensa de les muralles i per protegir millor la ciutat un sistema de baluards i fossats segons el sistema Vauban. El barri del Mercadal, situat a l'esquerra del riu Onyar, estava molt ben protegit per les muralles construïdes en el segle XIV.

Al segle XIX es van començar a enderrocar alguns trams de la muralla, ja que no tenien importància defensiva i per tal de no dificultar el creixement de noves construccions a la ciutat.

Les muralles han patit a través del temps setges, lluites sagnants, enderrocaments, reconstruccions i ampliacions i per tant són un element molt important de la història de Girona.

Avui en dia es pot passejar pel camí de ronda dels murs i passejar pels trams de la muralla que no van ser enderrocats i que estan considerats uns dels més extensos d'Europa. És una experiència molt agradable i interessant recórrer aquests vestigis de la muralla, ja que a part de gaudir d'unes magnífiques vistes des de diferents perspectives, autèntics miradors privilegiats de la ciutat, són interessants pel fet que trepitgem per muralles i torres que s'han preservat en el temps i ens parlen de molts anys d'història.

Camí de Ronda de les muralles

Panoràmica des del Camí de Ronda de les muralles

Portal i baluart de Sant Cristòfol

PASSEIG ARQUEOLÒGIC

El passeig Arqueològic i la Muralla estan connectats, ja que una part rellevant del passeig ressegueix la muralla carolíngia i les torres medievals.

El passeig es va construir entre el 1950 i el 1960 encara que el projecte ja l'havia presentat el regidor Rafael Masó el 1930, quan va fer la proposta d'un passeig arqueològic que recorregués el perímetre de la muralla. El 1935, un cop acceptat l'avantprojecte, es van fer unes primeres obres que es van haver de suspendre per culpa de la Guerra Civil. El 1954 es va presentar un nou projecte que valorava com a molt encertat el traçat dissenyat anteriorment per Masó, però amb diversos canvis arquitectònics i paisatgístics. El dia de Sant Narcís de 1961 es va inaugurar el passeig. El 1979 es continuen les obres del passeig però respectant més les idees de Masó, amb predomini de vegetació i reforçant el valor dels monuments.

Com diu Joaquim Nadal i Farreras, a l'article "El Passeig Arqueològic", revista "El Roure núm. 40..." "els projectes assenyats i ambiciosos alhora, de persones com Rafael Masó i Carles Rahola són finalment una felicitat i completa realitat que, gràcies a la vegetació esponerosa i a l'adequada intervenció a partir dels primers vuitanta, va arraconar el barroquisme de les primeres intervencions dels anys cinquanta i seixanta..." Durant els anys s'han fet diverses intervencions i millores.

El passeig és un dels principals atractius de Girona. La pavimentació està formada per còdols recollits des d'antic de les vessants dels rius. **El seu traçat s'inicia al Portal de Sobreportes, per unes escales que estan davant dels Banys Àrabs i arriba fins a la Torre Gironella, tot resseguint la muralla.** El portal de Sobreportes era un dels més importants, ja que era la porta nord de la ciutat de Gerunda en època romana, fa dos mil anys.

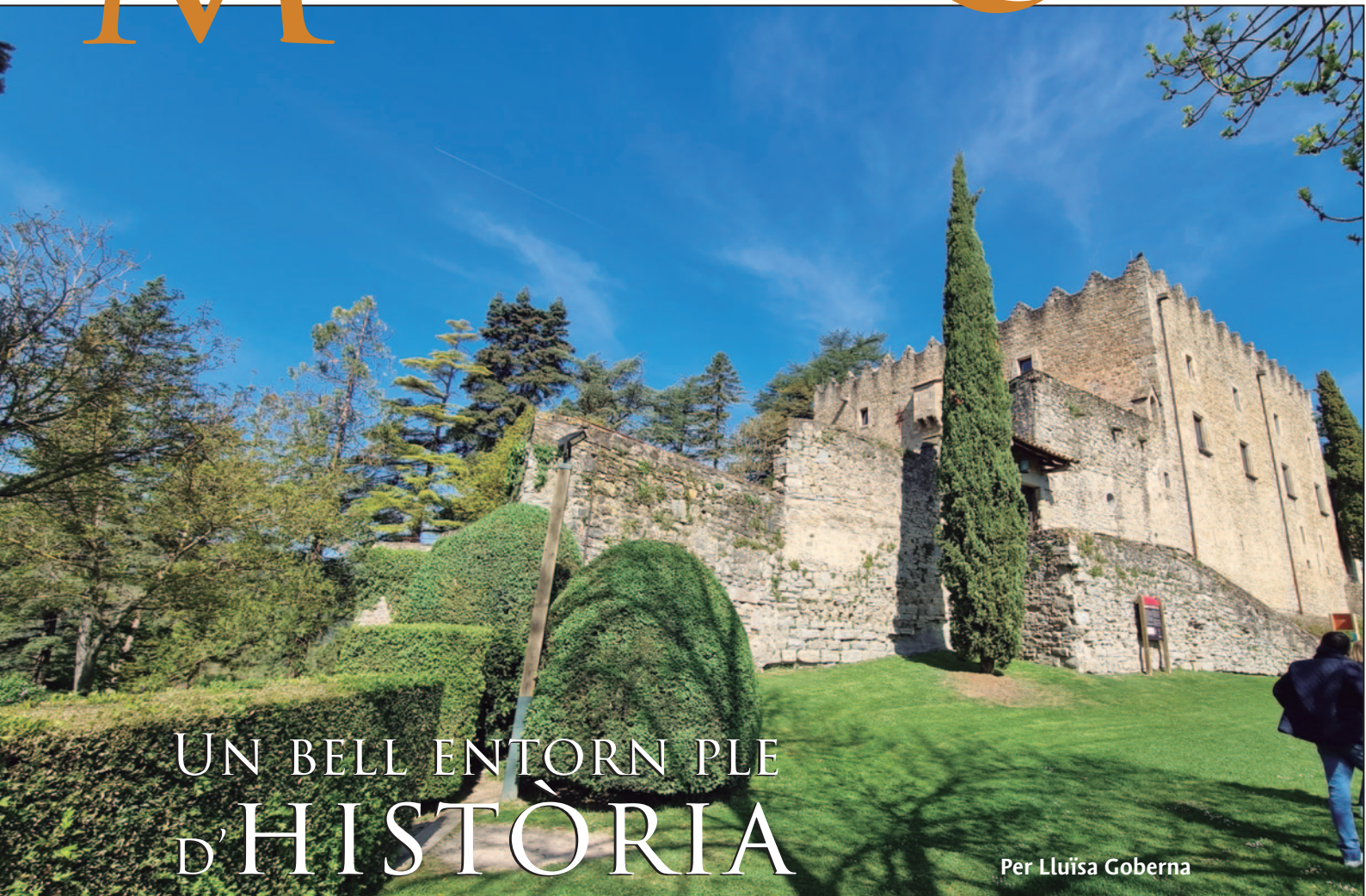
La Torre Gironella era el punt més alt de la muralla romana i la seva existència es remunta al 994. El 1000, el comte Ramon Borrell III creà el Castell de Gironella incloent dins el recinte l'antiga torre romana. Va servir de refugi de jueus durant l'atac de 1391. El 1404 es va ensorrar i després de diverses gestions, amb documentació que data del 1410, es va demanar la seva restauració que va començar el 1411 i que finalitzà el 1412. Va ser volada el 1814 per les tropes de Napoleó. Avui en dia només en queden les restes.

Passejar pels seus jardins, plens de vegetació, amb fonts i petites placetes i miradors és un plaer per als sentits,

un lloc de calma i relaxació. És sense dubte un dels llocs més emblemàtics de la ciutat.

Tothom que visita aquesta bonica ciutat, així com els mateixos gironins, poden gaudir d'aquests dos espais excepcionals, el passeig per les muralles descobrint els passadissos i alhora albirant unes espectaculars panoràmiques i, d'altra banda, fer una passejada a peu de terra, des d'una altra perspectiva, per poder contemplar els murs de la muralla, les torres, els merlets i els esplèndids jardins que es troben en el seu recorregut. Tots dos són imprescindibles per al visitant d'aquesta històrica ciutat. ©

CASTELL DE MONTESQUIU

UN BELL ENTORN PLE
D'HISTÒRIA

Per Lluïsa Goberna

Ubicat dalt d'un turó a la comarca d'Osona, llindant a l'esquerra amb el riu Ter i envoltat del bell parc que porta el seu mateix nom es troba el Castell de Montesquiú.

Com acostuma a passar en tants altres castells, abans de poder denominar-se pròpiament castell, anteriorment va ser només una domus o construcció fortificada. S'ha descobert documentació que data del 1285 en què figura com a casa fortificada.

Encara que es té com a probable que molt abans en el temps fos només una torre de guaita edificada pel comte Guifré I el Pelós al segle IX.

Al segle XIV, la família dels Besora, en van ser els propietaris i el van convertir en la seva residència. Arnau Guillem de Besora fou el primer de la seva nissaga que habità el castell. Posteriorment, emparentaren

amb les famílies dels Canet (1390-1425) i dels Peguera (1425-1525), que passaren a ser senyors de Besora.

El 1525-1760 passà als Descatllar i al segle XVII va ser Lluís Descatllar, senyor de Besora, qui va fer-ne una àmplia restauració i va donar un canvi significatiu a la imatge de l'edifici. Va allargar el cos de planta i coronar amb merlets, per donar-li un aspecte més de castell-militar. Home, segons sembla, de caràcter autoritari, va tenir diversos enfrontaments amb els vilatans i finalment després d'una votació es va aconseguir que els vilatans juressin fidelitat al senyor. Va fer edificar una capella dedicada a Santa Bàrbara. El 13 d'abril de 1642 es va consagrar amb l'assistència d'altres autoritats, entre elles el bisbe de Vic. La capella està decorada amb rajoles de Manises, que representen la vida de Santa Bàrbara. Un altre membre de la nissaga, Narcís de Descatllar, va esdevenir marquès de Besora el 1699.

Al castell durant la Guerra de Successió s'hi van tancar presoners del bàndol dels borbons.

També en van ser els propietaris els Queralt de Santa Coloma (1760-1850). I el 1890 va passar a mans dels Juncadella, família de l'alta burgesia catalana, per la compra que va fer en

Jeroni Juncadella i Casanovas, empresari tèxtil, del Casal de Montesquiú per convertir-lo en palauet residencial. Hi van viure tres generacions dels Juncadella. La família, durant el període de 1917-1920, hi va fer diverses restauracions que donaren a l'antic casal l'aparença que es pot veure avui en dia. **Una d'elles és la incorporació de l'escala noble d'estil medieval al pati d'entrada** i que probablement prové de l'enderrocament d'algun edifici noble de quan es va obrir la Via Laietana.

L'any 1972 la seva darre-ra propietària Mercè Juncadella, per exprés desig del seu germà, en deixa testamentària, el va cedir junt amb les 600 hectàrees que l'envolten, a la Diputació de Barcelona.

El castell consta de dos pisos i la planta baixa. Al pis superior es troben les diverses sales polivalentes on eren antigament

Capella de Santa Bàrbara

Pati d'entrada amb l'escala noble al fons

les àrees de servei. I en el primer pis està ubicada la denominada planta noble.

D'aquesta època dels Juncadella es pot veure la gran sala-menjador, amb tots els elements decoratius de l'època, retrats, llar de foc, i un magnífic joc d'escacs molt curiós.

Sala-menjador

La cambra del Ter, dita així perquè en aquella època es podia contemplar el riu Ter des del finestral, actualment no es pot veure, ja que els frondosos arbres del jardí en tapen la visió. Els Juncadella van incorporar diferents elements al jardí com fer portar uns cedres de l'Himàlaia. En aquesta cambra es poden veure dos retrats a l'oli de la Mercè Juncadella.

Cambra del Ter

Cambra-dormitori, amb moble d'ivori

A la cambra-dormitori es troba un magnífic moble secreter d'ivori i closca de tortuga marina. Tota una obra d'art. I una vitrina on s'exposen diversos objectes pertanyents a la Mercè Juncadella.

La família va conservar tots els documents que van trobar al castell des de l'època medieval i que una bona part es guarden a l'Arxiu de Ripoll.

Panoràmica del parc-jardí del castell

Gabinet Juncadella

La sala dita Gabinet Juncadella, de l'Emili Juncadella, germà de la Mercè, està dedicada a totes les seves aficions. Era un gran aficionat a l'alpinisme i una agulla del massís de la Maladeta porta el seu nom "Agulla Juncadella". Aventura, pirineista, excursionista, gran viatger, aficionat a la caça i a la fotografia, va tenir una vida molt intensa. Va fer moltes fotografies en 3D de les seves ascensions a la muntanya, que en el castell es poden veure amb unes gafes especials. També es troben els trofeus de caça, una petita col·lecció d'aparells fotogràfics, un estereoscopi i els esquís i piulets de muntanya entre altres. La troballa d'un petit quadern, en un moble del castell, on a l'inici es pot llegir l'exclamació en llatí "*Mirabilia sunt opera tua Domine*" (les teves obres són meravelloses senyor), on l'Emili va escriure les seves experiències de les diverses excursions que va fer a la muntanya, i donen una idea bastant fidedigna, junt amb les fotografies, de l'alpinisme en aquella època.

També va fer construir una gran terrassa a la façana nord, des d'on es poden albirar unes vistes impressionants del parc comarcal i dels Pirineus Orientals.

L'Emili Juncadella va morir l'any 1936 afusellat al començament de la Guerra Civil. Tenia 51 anys.

Actualment, al castell, després de diverses intervencions en què s'ha volgut conservar l'arquitectura dels diferents períodes, s'ha condicionat el pis superior com a Centre de Recursos, per tal de poder-hi realitzar cursos, reunions, conferències,

Col·lecció fotografies en 3D

Portada del catàleg del quadern de Juncadella, editat el 2003

Estereoscopi

Terrassa amb vistes al parc

etc., tant per a empreses i entitats privades com públiques. També es troba la biblioteca. I és la seu principal del Parc del Castell de Montesquiu, creat el 1986 i on té les oficines.

En la part més antiga del castell, el celler, s'hi ha habilitat l'audiovisual "Temps d'Història i Misteri", que explica la història del castell en el temps d'una manera molt atractiva i original, ja que ens l'expliquen uns éssers molt curiosos; **els fantasmes de quatre personatges que hi van tenir relació a través de les dife-**

rents èpoques; Emma, abadessa, filla de Guifré I el Pelós i Guinedilda, Arnau Guillem de Besora, Lluís Descatllar i Emili Juncadella i no podia faltar com a narrador també en Qiu, el gos del castell.

El castell està declarat Bé Cultural d'Interès Nacional i Patrimoni de Catalunya.

Hem de destacar l'amabilitat i professionalitat de la Mònica, la nostra guia durant la visita al castell.

Finalitzada la visita ens vam desplaçar fins a Manlleu per anar a dinar al restaurant **Ca l'Ermità**, de cuina tradicional catalana, on vam dinar molt bé, amb plats abundants i productes de molt bona qualitat,

A tocar al restaurant es troba el Santuari del Puig-agut. D'estil neogòtic, va ser construït el 1886 per l'arquitecte August Font i Carreras per encàrrec de Ramon Madiroles i Codina, hereu d'un mas pròxim a l'entorn. El 1886 va ser beneït pel bisbe Morgades i està dedicat al Sagrat Cor. Està situat dalt d'un turó de 696 metres, el punt més alt del municipi de Manlleu. Va ser el primer santuari de l'Estat en ser dedicat al Sagrat Cor i està inclòs en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya.

El que més destaca és la cúpula en forma de piràmide ortogonal de color verd. També són molt curioses les parets que l'envolten decorades a la pedra amb edificis simbòlics de diferents llocs, com la Sagrada Família, entre d'altres.

Santuari del Puig-agut

MUSEU DEL COURE

ÚNIC A EUROPA

El Museu del Coure de les Masies de Voltregà, està ubicat a l'antiga Colònia Lacambra o dita també la Farga Lacambra, que era una antiga colònia industrial dedicada a la metal·lúrgia del coure. Concretament a l'antiga residència dels comtes de Lacambra, un edifici modernista de principis del segle XX.

El museu va ser inaugurat el 2008 amb motiu del bicentenari dels orígens de l'empresa. La seva creació va ser possible gràcies a la col·laboració entre la Fundació La Farga i la Universitat de Vic. La Fundació La Farga es va crear l'any 2004 i promou iniciatives socials, culturals i formatives.

El Museu del Coure és únic a tot Europa i és un espai cultural on es divulga el coneixement i l'aplicació del coure a través dels temps.

BREU HISTÒRIA

La història comença amb Francesc Lacambra i Terradellas que junt amb el seu fill, van crear a la Barceloneta, l'any 1808, la foneria que produïa objectes i estris de coure i bronze, com olles, claus, canons, campanes i també productes per a la marina de vela.

El 1844 van ser també proveïdors de la Casa de la Moneda de Barcelona.

Més tard el 1852 és quan van construir una farga a les Masies de Voltregà en l'antic molí d'Ordeig, al costat del riu Ter per tal d'aprofitar l'energia hidràulica, denominada Farga d'Ordeig, posteriorment Farga Lacambra, amb la finalitat d'ampliar la indústria i fabricar planxes de coure per a revestiments dels baixos dels vaixells.

Amb el temps es va consolidar com una de les més importants indústries metal·lúrgiques del país. A l'Exposició Universal de 1888 La Farga va rebre un premi, que refermà així el seu èxit. A causa de la baixa demanda de planxes de coure per al revestiment dels vaixells, l'empresa es reestructura i busca nous mercats, com la fabricació de planxes per a calderes de vapor i també per a les locomotores dels ferrocarrils.

Els hereus amb el temps van anar modificant les instal·lacions amb compra de nova maquinària i fabricant nous elements. L'empresa esdevé el 1913, una de les més grans del territori espanyol i líder en la fabricació de laminats de coure a Catalunya.

Va ser entre el 1915 i el 1918 quan la família Lacambra va fer construir la torre on està ubicat avui en dia el museu, i els habitatges pels seus treballadors que es van anar edificant al mateix ritme que creixia l'empresa. La colònia es va anar ampliant fins a tenir un nombre molt important de persones que hi vivien. La colònia La Farga Lacambra va tenir a part dels habitatges per als treballadors, un economat, teatre, cinema, una església i altres serveis.

Durant la visita que el rei Alfons XIII va fer el 1927 a La Farga, concedí el títol de comte a Francesc Lacambra i Lacambra. Va ser el primer comte de Lacambra i morí el 1933.

Quan la Guerra Civil 1936-1939, l'empresa es col·lec-

titivitza i produeix material militar.

El 1984 la família Lacambra va deixar de ser propietària de l'empresa.

MUSEU

Dins del museu es poden veure diverses vitrines amb peces antigues de coure de tot el món, com un antic casc de la Guerra de Troia.

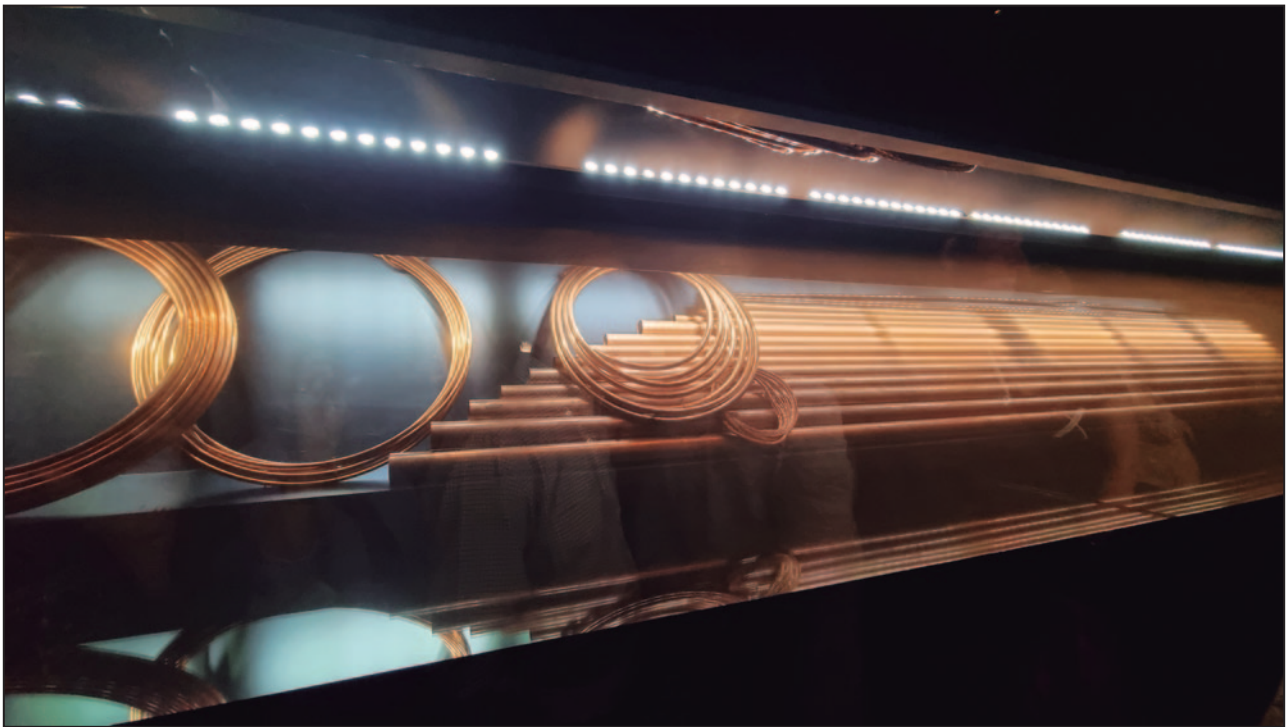
La M. Àngels Morera, la guia del museu, ens va anar guiant per tot l'àmbit explicant les propietats del coure i les seves aplicacions.

Va ser un dels primers metalls utilitzats per l'ésser humà i és antibacterià. El procés per extreure coure dels minerals, l'aliatge del coure i les propietats del coure reciclat, que encara que es recicli infinitat de vegades sempre manté la seva puresa i qualitat. S'empra en les plaques dels circuits dels mòbils que són de coure; les bobines dels motors dels cotxes; el microones, per a instruments musicals, ja que el coure

El coure pertany al grup dels metalls nobles

és conductor del so; per a les canonades i és un gran conductor elèctric i tèrmic i també sembla que és un element força important per a la salut. Com es pot veure el coure és un metall que està molt vinculat a la nostra vida quotidiana.

A part de la visita al museu i descobrir la història del coure, els processos i les aplicacions, la visita continua a l'exterior per una passarel·la que condueix a la fàbrica actual, per veure el procés en viu del coure.

Panel explicatiu sobre la conductivitat elèctrica i tèrmica del coure

Les seves grandioses i completes infraestructures demostren la importància que té actualment aquesta empresa.

En entrar a l'interior de la fàbrica es pot veure el forn, que és espectacular i amb tota la maquinària funcionant (no està permès fer fotografies). El procés de

fosfa i transformació del coure. Entre altres moltes utilitats, es fa fil de coure per a les catenàries dels ferrocarrils i també pel tancament de les llaunes de conserva. Va ser una experiència força interessant veure aquesta fàbrica en ple funcionament.

L'any 2001 en són els nous propietaris la família Fisas-Guixà i amb el nom de La farga Group es manté encara la indústria. Té una filial als Estats Units on especialment es fa fil de coure i dos centres de distribució de canonades de coure, un a França i l'altre al Regne Unit.

El 2017 Inka Guixà va ser nomenada nova directora general de La Farga. El 2018 es fusionen totes les societats en què operava la metal·lúrgica, en una única La Farga Yourcoppersolutions S.A.

A l'empresa hi ha més de 300 treballadors i s'exporta material a tot el món. Fabrica i comercialitza semielaborats de coure i els seus aliatges per als mercats elèctrics, d'envasos metàl·lics, automoció, ferroviaris, canonades, tubs, de massissos i conductors especials.

El coure emprat en instruments científics

El coure i el diner

Ha rebut diversos premis per la seva activitat vers el medi ambient i com a millor projecte empresarial entre d'altres.

Des de les èpoques primigènies, passant per l'època dels alquimistes medievals que volien transmutar els metalls, ha passat molt de temps i actualment la se-

paració i procés dels diferents metalls ha deixat de ser encanteri i artesanía per esdevenir tecnologia científica.

Aquestes dues visites guiades es van fer el 29 d'abril de 2022. ©

PEDRO BURRUEZO

I LA MÚSICA DE L'ÈPOCA MEDIEVAL

Per Glòria Jara
Articulista i
animadora cultural

Pedro Burruezo, establert a Sant Feliu de Guíxols (Girona) des de fa anys, la seva carrera artística flueix influenciada, en gran mesura, pel món medieval, encara que Burruezo sempre assegura que és un trobador del seu temps. Va ser fundador als anys 80 del grup **Claustrofòbia**, dedicat a les músiques d'avantguarda, amb què va obtenir notable reconeixement i va arribar a actuar per tot Catalunya i tota Espanya. En el seu haver té 17 discos, bandes sonores, música per a teatre i dansa i concerts a països com el Sudan, Turquia, Polònia, Alemanya, Egipte, Algèria, el Marroc, França, etc. **Actualment, és el director del grup musical Burruezo & Nur Camerata.** També és un conegut ambientalista que, al capdavant de la revista *The Ecologist*, ha introduït (entre d'altres) a Catalunya i Espanya el concepte d'ecologia profunda de la mà d'autors com Edward Goldsmith, Hossein Nasr, Vandana Shiva i/o Jerry Mander.

Aquesta vegada tenim l'honor d'aprofundir en la música medieval de la mà de Pedro Burruezo.

És un gran coneixedor de l'època medieval. Per què s'ha especialitzat en aquesta etapa?

Oh.. Les seves paraules són molt amables, però no soc un gran coneixedor de l'època medieval. En absolut. **Més aviat, soc un trobador del segle XXI que s'inspira en el món medieval**, al qual estima, per construir un discurs totalment pertinent i necessari per a l'època, convulsa i estranya, que ens ha tocat de viure. Diguem que el món medieval és, en moltes coses, un món que m'inspira, m'estimula, m'evoca...Hi haurà molts i moltes que el coneguin millor que jo. El que faig és interpretar-ho per portar-ho fins al món actual, tan necessitat de saviesa, de serenitat i de compassió.

MÚSIQUES MEDIEVALS

Quan parlem de música medieval englobem la música sefardita, la trobadoresca, de cristian-dat... no?

És clar. Com tot a la vida, si utilitzem un prisma xovinista, el prisma que ha estat el preminent de la cultura occidental en els darrers anys, si parléssim de música medieval a la península Ibèrica... doncs, insis-

teixo, des d'aquest prisma, parlariem de música religiosa de cristiandat, música trobadoresca, etc. Però no eren les úniques músiques de la península. N'hi havia més. I tenien una gran força i expansió: la música andalusina, la música sefardita... Totes aquestes músiques van conviure durant segles a al-Àndalus. I

tenien moltes coses en comú. Perquè, en realitat, encara que es parla de la música de les 3 cultures, en realitat hi havia una sola cultura... de gent que professaven diferents tradicions espirituals i costums, però que vivien i conviuen en un mateix espai i temps... i tota aquesta convivència va donar fruits

apassionants en tots els sentits i àmbits. Els musicòlegs que han estudiat les diferents músiques medievals peninsulars han trobat moltes similituds entre elles. És normal. Aquells grups socials estaven barrejats i s'influïen els uns als altres. Després, amb la caiguda de l'últim bastió andalusí, Granada, i la posterior expulsió de moriscs i sefardites, es produeix un gran drama i aquelles músiques són separades a sang i foc i, amb el temps, s'aniran marcant més les diferències que les similituds. **La neteja ètnica que es va produir a la península és una tragèdia descomunal i bàrbara de la qual pràcticament ningú parla.**

Pedro Burruenzo i la seva dilatada carrera artística vinculada amb l'edat medieval.
Foto: Arxiu de Pedro Burruenzo

Imatge promocional de Pedro Burruenzo.
Foto: Arxiu de Pedro Burruenzo

Aquestes músiques a Catalunya són molt diferents de les que hi havia a la resta de l'estat espanyol?

Bé. Com ja he dit, jo no sóc un gran expert. Em falten dades. Però jo diria que no, que no hi havia tantes diferències. Hi haguera accents, aires, perfums... diferents però sempre sota unes bases comunes. Els andalusins de les zones catalanes (Tortosa o Lleida, per exemple) tocarien una música molt similar a la dels andalusins de Múrcia, de Granada, de Gandia, d'Alacant o de Sevilla. **I els sefardites del call de Girona o de Besalú havien de cantar peces molt similars a les que cantarien els sefardites de Toledo, de Còrdova o de Tudela.** En el cas de la cristiandat catòlica, imagino que amb més raó, ja que l'Església centrava i controlava la música litúrgica, que, en bona part, era la música a partir de la qual sorgien altres músiques populars. Hi havia accents diferents amb moltes coses en comú. Com ara mateix. El folc de tota la península té moltes coses en comú. Però, sí, és clar, amb accents diferents. Un exemple seria estudiar la poesia. La lírica amorosa dels andalusins de Tortosa no era tan diferent de la lírica dels andalusins de la vall del Ricote (Múrcia), per posar un exemple.

MÚSICA I TRANSCENDÈNCIA

Què li transmeten aquestes músiques?

Hi ha una cosa, per sobre de tot, que m'apassiona. En gran manera, totes aquestes músiques de què estem

El músic en una de les seves actuacions.
Foto: Arxiu de Pedro Burruezo

parlant tenien fins espirituals, terapèutics... No sempre, però en gran manera, com dic, tenien codis de transcendència. Encaminaven els éssers humans cap a territoris imaginaris plens de llum i de bellesa. Tot al contrari que moltes de les músiques de l'època actual, que son escombraries per a les orelles i escombraries també per a l'ànima. **En el cas de la música andalusí, per exemple, eren músiques que s'interpretaven en vetllades molt llargues i que conduïen els músics i els oients a l'èxtasi espiritual, a allò contemplatiu.** Utilitzaven tècniques musicals per aconseguir

Creu que la societat coneix la música medieval?

Com he dit abans, només sóc un aficionat al món medieval que investiga modestament, amb mandra de vegades, i que, això sí, arriba a conclusions més o menys pròpies. No, la majoria de la gent no coneix la música medieval, però, això sí, quan l'escolta, li agrada. La música que faig amb el meu grup és molt lluny de ser purista. Doncs seria absurd que algú es posés a pintar ara com ho feia al seu moment Velázquez, per dir alguna cosa. Jo m'inspiro en aquelles músiques per desenvolupar un discurs totalment contemporani, tant tècnicament com espiritualment (*perquè el fet espiritual és etern i atemporal, però pot modelar-se segons l'època en què vius*).

En el món medieval, el misticisme era molt ascètic. Ara, la llum no ve pel rigorisme, sinó per la bellesa. **De fet, gran part del meu interès en el món medieval ve a col·lació de l'obra de místics com Ibn Arabi, Ibn Masarra i altres místics i místiques d'al-Àndalus que van influenciar poderosament San Juan de la Cruz, Santa Teresa de Ahumada, Ramon Llull... Va ser un temps de gran esplendor espiritual.** Ibn Arabi va néixer molt a prop de la casa de la meua família murciana. Els versos i escrits del gran místic murcià són llum atemporal i universal. I la nostra època necessita

Jordi Ortega (violoncel), Maria Kanaan, (veu i viola) i Pedro Burruezo (veu i instruments de corda polsada).
Cartell promocional de les rutes musicals de Medievalia. Foto: Arxiu de Pedro Burruezo

aquests fins: l'absència d'harmonia, la utilització d'una bellíssima poesia mística, la repetició, improvisacions molt, però que molt talentoses dels mestres de cada instrument, ritmes vius i sons profunds...

aquesta veritat perenne. Vivim en un món de bojoguats per polítics mediocres subjectes a baixes passions i interessos mesquins, cecs que condueixen a altres cecs i que ens estan portant a un gran col·lapse ecològic, energètic i econòmic. El nostre món, tan

Interpretant *Medievàlia* en una de les sales del monestir de Sant Feliu de Guíxols el passat mes d'abril.
Foto: Glòria Jara

materialista, està a punt d'un crack sistèmic de dimensions colossals. La saviesa de savis/es místics ens pot ajudar a viure al marge possible d'una societat que ha abraçat amb alegria la bogeria materialista. Que passi el que passi, entesos, però que no sigui, si més no, amb la meua complicitat.

LLEGAT ESPIRITUAL

Què vol aconseguir transmetre amb aquesta música?

Com he explicat, el meu interès no se centra a repetir les formes medievals. No. El meu interès és, recreant músiques medievals però amb formes contemporànies (*que no modernes*), transmetre el llegat espiritual dels grans savis del passat. Vivim en una època lletja. Guerres, epidèmies, desastres ambientals, escalfament planetari, crisi econòmica, descens de la biodiversitat, rics molt rics i pobres molt pobres... **Caldrà crear molta bellesa per ser capaços de suportar el que ha de venir. Transmetre pau i espiritualitat profunda a través de l'experiència artística és avui una revolució pendent.** Això és molt més important que repetir fórmules. El fet artístic, en una coordenada espiritual profunda i sincera, honesta i perenne, és com l'aigua: no la pots aturar. Trenca tots els límits, però sense cap violència. A vegades m'agrada barrejar coses. En una peça d'aromes de cristiandat, per exemple, incloc un poema de Ramon Llull més un homenatge als Pares del Desert. De vegades, en una peça tradicional sefardita, com "Hiya mía", fico versos propis de fondo calat sufí. I altres vegades, en peces tradicionals andalusines, afegeixo arranjaments que no són tradicionals, però que m'agraden.

La seva trajectòria artística li ha permès crear grups musicals discs...

En general, ens presentem sota el nom de Burruezo & Nur Camerata. Tanmateix, de vegades, també, sota el nom de Burruezo & *Medievàlia Camerata* (*quan interpretem repertori dedicat a les 3 culturals del Llibre*). O Burruezo & *Morenika Camerata* (*quan interpretem només repertori sefardita*). O Burruezo & *Claustrofòbica Camerata*, quan fem música contemporània per a pel·lícules, documentals, etc. **Tot i que em moc en coordenades vinculades al món espiritual tradicional, això no és incompatible amb l'experimentació, la innovació, el risc i la transgressió.** Tradició i transgressió són germanes bessones. La mística és una cosa molt irredempta. La mística de veritat no agrada als poders mundans, ni als religiosos.

HISTÒRIA MANIPULADA

Hi ha un gran ventall de professionals que es mouen dins l'època medieval? És difícil moure's entre la cultura musical d'aquesta època?

Hi ha hagut una cultura oficial estatal que ha creat un discurs sobre el món medieval a la península que té poc a veure amb la realitat. Per exemple, ens han dit que al-Àndalus va ser resultat d'una invasió bèl·lica. Mentida. Fou un procés d'islamització autòctona. **La societat islàmica de l'època era més justa, més lliure, més tolerant. Per això molts cristians arriens, d'origen visigot, no acceptaven els dogmes trinitaris de l'Església de Roma. I van passar a l'islam.** També era una societat més neta, més sàvia i més feminista... Fins fa molt poc, el discurs de la història oficial del món medieval, també a Catalunya, ha estat

BURRUEZO

& NUR CAMERATA + WAFIR S. GIBRIL
& MEDIEVALIA CAMERATA (CANTA MAIA KANAAN)

DERVISHES & TROUBADOURS

Un dels cartells promocionals de la música trobadoresca de Pedro Burruezo.
Foto: Arxiu de Pedro Burruezo

molt manipulat. Els uns i els altres van manipular la història i van crear un discurs afí als seus interessos polítics. Encara avui, certs temes, especialment per a la dreta ultracatólica, són tabú. Jo no soc un profes-

sional, com ja he dit. Només soc un aficionat. Potser per això em moc amb total llibertat. I tampoc no soc un purista. Com ja hem vist, faig i desfaig al meu gust. Però també he de dir que alguns que diuen anomenar-se puristes també fan coses que no són gaire com es feien a l'època. Per exemple, cantar peces sefardites amb tècniques del cant líric. És obvi, que cap dona sefardita del món medieval cantava d'aquesta forma, sinó tot al contrari, amb molt poca tècnica, però amb molta passió. Jo em sento més a prop d'aquesta línia, de la línia dels trobadors populars. Molta passió, poca tècnica. La tècnica i les teories a vegades són perilloses: poden espantar l'art.

Ha actuat en teatres, places... arreu del món, això no obstant, fer-ho en un espai d'origen medieval com el monestir Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols, què suposa?

L'altre dia un periodista em preguntava per la fama i si no m'entristia que la meua obra no hagués arribat a més públic. Jo considero un privilegi poder dedicar-me a la música gairebé 40 anys després

d'haver començat. I on em trobo més a gust és tocant a llocs on la música es pot escoltar sense necessitat d'amplificació. Al pot petit hi ha la bona confitura. És més... Em sento molt còmode i molt bé tocant a aquells llocs on el marc arquitectònic estimula tant l'artista com el públic. Així, l'experiència sensorial tant per a l'interpret com per a qui escolta és completa. **Tocar al Monestir de Sant Feliu de Guíxols en les rutes musicades de Medievalia, que vàrem crear ja fa set anys, i que encara continuen, és tot un privilegi. Estem molt agraïts.** Aquestes rutes es fan 3 o 4 vegades a l'any des de primavera a finals de l'estiu, organitzades pel Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols.

FUTUR

Algun projecte més en ment?

Ara mateix estic treballant en un possible disc dedicat a aquest Al-Àndalus, tan poc conegut, que és el que avui correspon al que serien els Països Catalans. És a dir, Catalunya, el País Valencià i les Illes. Amb músiques andalusines

Tres grans intèrprets de la música de l'època medieval adaptada als nostres temps. Foto: Arxiu de Pedro Burruezo

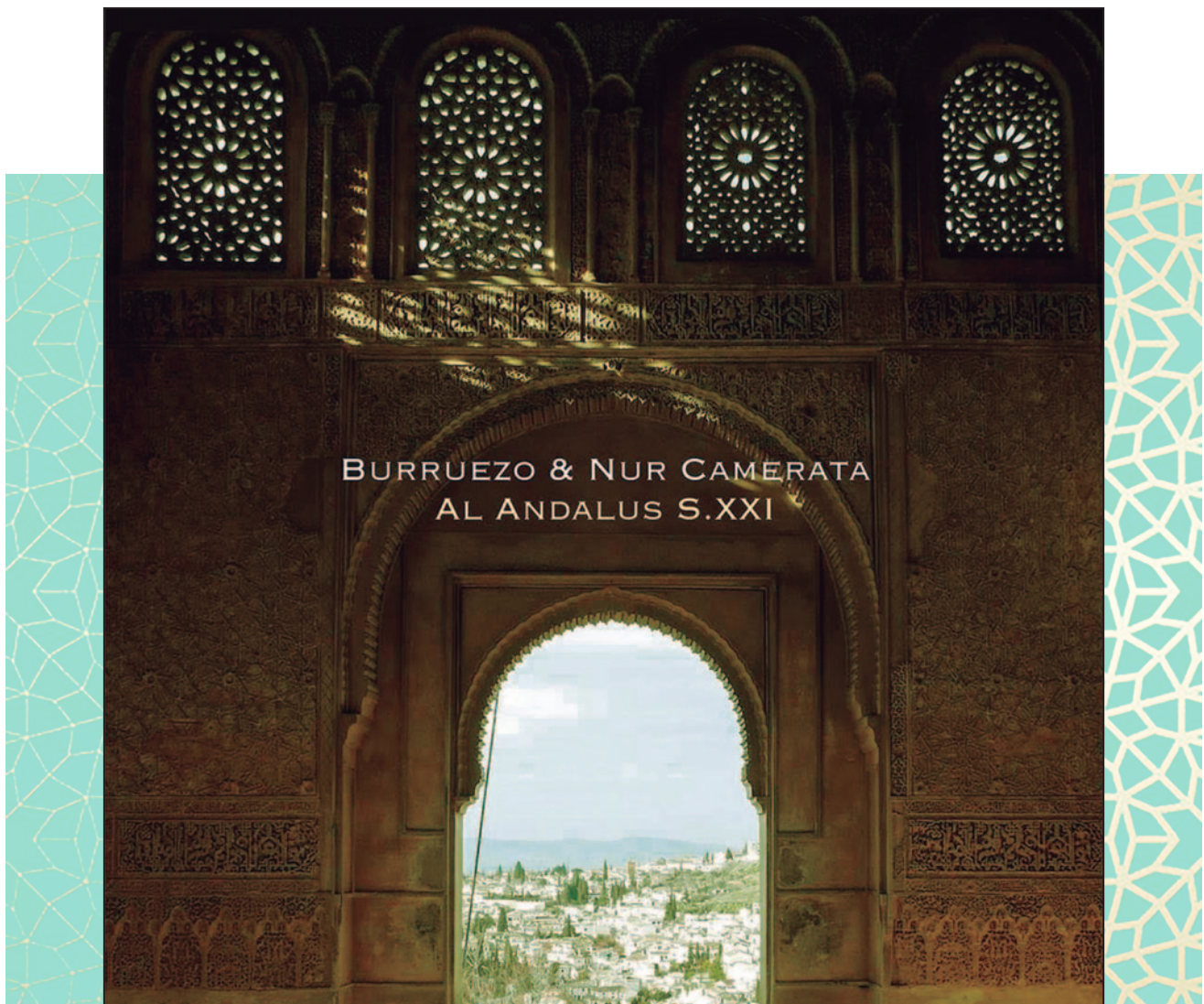
vistes i interpretades sota nous prismes, incloc poemes d'Ibn Khafaja d'Alzira, Abu Baker de Tortosa... I també estic creant lletres que ens parlen de personatges històrics, com la rebel reina de Siurana, o Fàtima, que va curar la seva lepra a les aigües termals de Caldetes. També estic musicant un fragment d'un poema d'Ibn Sahl, que va ser un jueu convers a l'islam que va viure a Menorca i va morir a Ceuta. M'interessa moltíssim la petjada andalusina a tota la península i, especialment, a les zones de parla catalana. **Sabíeu, per exemple, que la paraula enxaneta és d'origen àrab/berber? M'ho va comentar recentment Dolors Bramon, una gran historiadora. O que la salsa romesco, tan catalana, era una salsa que feien els andalusins de la costa de la Mediterrània quan menjaven cetacis,**

Algunes mostres de la música de Pedro Burruenzo i el seu grup

- **Leylum adyib** (*en absència del vigilant*). Tradicional andalusina. En àrab amb subtítols en català. Amb nous arranjaments de Burruenzo/Nur Camerata
https://www.youtube.com/watch?v=Qbn_sLm3S60

- **La dama d'Aragó**. Tradicional catalana medieval amb nou arranjaments. En directe a Madrid. Canta Maia Kanaan.
<https://www.youtube.com/watch?v=hCmHI9dtOzE>

- **La jove negra**. Música de Pedro Burruenzo a partir dels versos d'Ibn Khafaja d'Alzira.
<https://www.youtube.com/watch?v=PTEOW3ejLOg>

Actualment la carrera artística de Pedro Burruenzo està encarada cap a l'Al-Àndalus. Foto: Arxiu de Pedro Burruenzo

la carn dels quals és molt difícil de pair. O que tot el moviment de trobadors i trobadores occitans/es tindria el seu origen en el mite de "Laylah wa al-MAj-nún", de les tribus beduïnes del desert d'Aràbia? Aquesta petjada ha estat encriptada durant molt de temps pel temor a la Inquisició de moriscs i sefardites. **Som el que som: els fills i nets de mil sangs, de mil cultures, de mil religions...** ©

- **Morenika**. Tradicional sefardita amb nous arranjaments. Canta Maia Kanaan
<https://www.youtube.com/watch?v=0lapHR0kggs>

- **Ebrios de amor divino, al-Kauthar**. Amb versos d'ibn Arabí i San Juan de la Cruz. Dos místics de tradicions diferents dient el mateix. Música: Burruenzo
https://www.youtube.com/watch?v=l9scduiPQIs&list=RDMM&start_radio=1&rv=hCmHI9dtOzE

L'Institut i l'equip del Cartulari

us desitgem un

BON ESTIU!

*Feu una Subscripció a la revista Cartulari i per
rebéreu els dos exemplars que
s'editen semestralment*

**14€
l'any**

*Si esteu interessats a posar publicitat a la nostra revista truqueu al
telèfon que surt més baix i us informarem en tot el que necessiteu.*

*Si truqueu i dieu que heu vist aquesta informació,
tindreu un preu especial*

*Tant per la subscripció com per la publicitat el telèfon i e-mail de contacte:
667 760 309 - institut@cartulari.cat*

Tria On o Com Vols Viure?

Api - Aicat
Perit judicial

☎ (+34) 640 53 50 38
✉ administracion@as-ser.com
🌐 www.inmoas-ser.com

C/.Clot 69
08018 Barcelona
AICAT: 10378 API: 2559

**Màxima
Confidencialitat**

T'ho Financem

Àngel Gordon Hipnòleg Clínic

*Què podem aconseguir amb la
Hipnosi clínica?*

1. Eliminar l'addicció al tabac i altres addiccions
2. Alleujar transtorns afectius
3. Ansietat i depressió
4. Tractament de dolors crònics i fibromiàlgia
5. Millorar defenses de persones que reben quimioteràpia
6. Induir al somni a persones que pateixen d'insomni
7. Tractament indicat per a obesos que volen perdre pes

Avui al segle XXI
"La Hipnosi clínica"
és clau per solucionar
"els teus problemes"

C/Bailén, 169, pral. 3a
08037 Barcelona
Tel. i Fax 934 592 255

C/ Canonge Dorca, 4, 1r
17005 Girona
Tel. 630 051 601

angelgordonlions@hotmail.com

